

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Toimittanut Leena Saloheimo

MAAHANMUUTTAJAT JA MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSISSA

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2016:4

ISBN 978-952-13-6255-2 (nid.)

ISBN 978-952-13-6250-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8918 (painettu)

ISSN 1798-8926 (verkkojulkaisu)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi/julkaisut

Painopaikka: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2016.

SISÄLTÖ

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
Förord	10
Sammandrag	11
1. Johdanto	15
1.1. Suomi ja maahanmuuttajat	15
1.2. Kotoutuminen ja aikuisten maahanmuuttajien koulutus	16
2. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ja maahanmuuttajat: taustaa	18
2.1. Maahanmuuttajakoulutuksen rahoitus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ..	19
2.2. Aikaisempia selvityksiä.....	21
2.3. Selvitystarpeita	22
3. Selvitysaineiston keruu ja käsittely	24
3.1. Selvityksessä käytetyt käsitteet.....	24
3.2. Verkkokyselyn toteuttaminen.....	24
3.3. Vastajat ja aineiston laatu	25
3.4. Aineiston käsittely.....	27
4. Tulokset	28
4.1. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus.....	28
Opiskelijoiden määrä vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa	30
Opetustuntien määrä ja sisältö vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa	31
Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen vertailua maakunnittain	32
Kotoutumissuunnitelman pohjalta omaehtoisein opintoihin osallistuminen..	33
Opetussuunnitelman perusteiden käyttö.....	34
Opiskelijamaksut maahanmuuttajien koulutuksessa	35
Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus (opintotietoli).....	37
Maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä vapaana sivistystyönä järjestetyssä muussa koulutuksessa	38
4.2. Työvoimakoulutus maahanmuuttajille.....	39
4.3. Tilauskoulutus maahanmuuttajille	40
4.4. Ammattikoulutus.....	42
4.4.1. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus.....	42
4.4.2. Opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus.....	43
4.4.3. Näyttötutkintoon valmistava koulutus	43
4.4.4. Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus.....	44
4.5. Yleissivistävä koulutus.....	44
4.5.1. Perusopetus.....	45
4.5.2. Lukiokoulutus	47
4.6. Oppilaitoksen henkilöstön kulttuurinen moninaisuus	47
4.7. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten koulutus	49

5. Yhteenveto	50
Lähteet.....	56
Liitteet.....	58
Liite 1. Vapaan sivistystyön oppilaitokset.....	58
Liite 2. Kyselylomake suomeksi ja ruotsiksi.....	59

Esipuhe

Maahanmuuttajien osallistuminen vapaan sivistystyön opintoihin on lisääntynyt viime vuosina. Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteen ja rahoituksen uudistamista selvittänyt opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä piti tärkeänä, että alan oppilaitoksissa toteutettua maahanmuuttajille suunnattua koulutusta selvitetään kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Opetushallitus on tehnyt tämän selvityksen opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksianosta. Käytännön selvitystyön on toteuttanut Vapaa Sivistystyö ry.

Selvitys on hyvin ajankohtainen myös siitä syystä, että Suomeen tuli vuonna 2015 yhteensä 32 400 turvapaikanhakijaa. Kansainvälistä suojelua hakevien määrän ennakoidaan olevan varsin suuri myös tänä vuonna. Maahanmuuttajien määrän kasvu vaikuttaa välittömästi myös vapaan sivistystyön toimialaan.

Selvityksen tarkoituksena on ollut saada kokonaiskuva siitä, millaista maahanmuuttajille suunnattua koulutustarjontaa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on. Kysely koski vuotta 2014. Vuoden 2015 turvapaikanhakijatilanteen vuoksi selvitykseen lisättiin syksyllä 2015 vielä osio, joka koski turvapaikanhakijoita ja pakolaisia.

Selvitys osoittaa, että maahanmuuttajien koulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on laajaa. Osa maahanmuuttajista opiskelee vapaan sivistystyön piirissä omaehtoisesti, osa taas osallistuu työvoimakoulutukseen, kunnan rahoittamaan koulutukseen tai muuhun tilaus- tai hankerahoituskoulutukseen.

Opetushallitus selvitti maahanmuuttajien koulutusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa edellisen kerran vuonna 2010 yhteistyössä Kansalaisopistojen Liiton kanssa (Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010, Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2011:14). Nyt julkaistava selvitys noudattaa rakenteeltaan aiempaa selvitystä, joten tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia.

Opetushallitus toivoo, että selvityksestä on hyötyä sekä vapaan sivistystyön toimijoille että maahanmuuttajien kotoutumisesta vastaaville tahoille, kun tehdään ratkaisuja maahanmuuttajien saamiseksi nopeammin koulutukseen ja työelämään. Lisäksi selvitys tuo osaltaan aineksia maahanmuuttajien koulutuspolkujen ja suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisen kehittämiseen.

Jorma Kauppinen
johtaja
Opetushallitus

Tiivistelmä

Opetushallitus on tehnyt tämän selvityksen vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämästä maahanmuuttajakoulutuksesta opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Selvityksen toteutus tilattiin Vapaa Sivistystyö ry:ltä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset.

Selvityksellä etsittiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- kuinka paljon maahanmuuttajia opiskelee vapaan sivistystyön oppilaitoksissa (kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, kesäyliopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa),
- miten määrät jakautuvat oppilaitosmuodoittain,
- miten määrät jakautuvat koulutustyypeittäin (vapaa sivistystyö, perusopetus, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, työvoimakoulutus)
- millaisia sisältöjä ja laajuuksia opinnoilla on,
- mikä osuus koulutuksesta on omaehtoista kotoutumiskoulutusta,
- kuinka suuri osuus koulutuksesta toteutetaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman ja/tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta,
- peritäänkö koulutuksesta opintomaksua, minkä suuruisia opintomaksuja peritään, mistä opintomaksuihin käytetty raha tulee (maksaja esim. opiskelija/kunta/opintosecteli)
- kuinka suuri osuus oppilaitosten henkilökunnasta on maahanmuuttajia

Tarkasteluvuodeksi otettiin vuosi 2014. Kyselyyn lisättiin turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten koulutusta kyselyn tekoaikaan syksyllä 2015 koskeva osio.

Verkkolomakkeella toteutetun kyselyn vastausprosentti oli 85 (N=312). Aineiston pohjalta voidaan siten tehdä johtopäätöksiä maahanmuuttajien määrästä ja maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisestä alan oppilaitoksissa.

Kahdeksallakymmenellä (80) prosentilla kyselyyn vastanneista vapaan sivistystyön oppilaitoksista (n=264) oli maahanmuuttajaopiskelijoita v. 2014. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli oppilaitoksissa kaikkialla Suomessa, samoin kaikkialla oli oppilaitoksia, joissa ei ollut maahanmuuttajia. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Selvästi eniten heitä oli pääkaupunkiseudun isoissa kansalaisopistoissa.

Vastaajista 78 prosenttia ilmoitti, että maahanmuuttajaopiskelijoita oli vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa: osa (51 %) kyselyyn osallistuneista järjesti vapaana sivistystyönä erityistä maahanmuuttajakoulutusta ja osalla (27 %) oli maahanmuuttajaopiskelijoita vain vapaan sivistystyön yleisissä opinnoissa.

Vapaan sivistystyön opinnoissa oli maahanmuuttajaopiskelijoita kyselyn mukaan selvästi eniten kansalaisopistoissa, 330 000 henkilöä, joista 20 000 osallistui vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutukseen. Vastaavat luvut kansanopistoissa olivat 3 300 ja 2 400, opintokeskuksissa 7 500 ja 4 100, kesäyliopistoissa 3 800 ja 3 000 sekä liikunnan koulutuskeskuksissa 1 800 ja 46.

Muiden koulutusmuotojen järjestäjiä oli kyselyyn vastaajissa seuraavasti:

- Työvoimapolitiittista koulutusta järjesti maahanmuuttajille runsaat 6 prosenttia vastaajista.
- Tilauskoulutusta järjesti 7 prosenttia vastaajista.
- Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta järjesti vajaat 3 prosenttia vastaajista – kaikki kansanopistoja.
- Maahanmuuttajaopiskelijoita oli jonkin verran myös kansanopistojen ja urheiluopistojen järjestämässä ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä kansalaisopistojen, kansanopistojen, urheiluopistojen ja opintokeskusten järjestämässä tutkintoon johtamattomassa ammatillisessa lisäkoulutuksessa – näitä järjesti 10 prosenttia vastanneista oppilaitoksista.
- Yleissivistävän koulutuksen osallistujissa oli maahanmuuttajia 11 prosentilla vastaajista.

Taulukkoon on koottu kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämien koulutusmuotojen maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät v. 2014.

Taulukko. Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät koulutusmuodoittain v. 2014.

KOULUTUSMUOTO	naiset	%	miehet	%	yht.
Vapaana sivistystyönä järjestetty maahanmuuttajakoulutus	17 573	60	11 693	40	29 266
* näistä osallistui nuorisotakuukoulutukseen	440	47	500	53	940
Muu vapaa sivistystyö	-	-	-	-	16 787
Työvoimakoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus	1 600	54	1 339	46	2 939
Muu työvoimakoulutus maahanmuuttajille	112	60	74	40	186
Tilauskoulutus, kotoutumiskoulutus	9	20	37	80	46
Muu tilauskoulutus maahanmuuttajille	593	58	429	42	1 022
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	139	60	93	40	232
Opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus	23	62	14	38	37
Näyttötutkintoon valmistava ammattikoulutus	50	61	32	39	82
Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus	27	42	37	58	64
Aikuisten perusopetus	206	42	283	58	489
Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus	35	59	24	41	59
Perusopetuksen valmistava opetus	71	50	72	50	143
Perusopetuksen lisäopetus	10	59	7	41	17
Lukiokoulutus	16	52	15	48	31
Maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA)	8	57	6	43	14
Yhteensä (ilman muuta vapaata sivistystyötä)	20 472	59	14 155	41	34 627
YHTEENSÄ, kaikki	-	-	-	-	51 414

Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen ilmoitettujen opetustuntien valtaosa, 74 prosenttia, oli kielikoulutusta. Sen osuus oli suurin kaikissa oppilaitosmuodoissa liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta. Yleissivistävää ja oppimisvalmiuksia kehittävää ja motivoivaa koulutusta järjestettiin toiseksi eniten, 15 prosenttia opetustunneista. Sitä järjestivät erityisesti kansanopistot ja opintokeskukset. Muiden koulutusalojen osuudet olivat korkeintaan 1–3 prosentin luokkaa.

Keskimääräinen koulutuksen opetustuntimäärä oli selvästi suurin kansanopistoilla, 372 opetustuntia. Muissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa koulutuksien keskimääräinen opetustuntimäärä vaihteli 30 ja 50 välillä.

Muissa koulutusmuodoissa opetuksen sisältöä ja laajuutta määrittivät opetussuunnitelman perusteet ja muut vastaavat normit ja säädökset. Tässä suhteessa ne poikkeavat vapaana sivistystyönä järjestetystä koulutuksesta. Kyselyssä ilmoitetuista vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen opetustunneista kuitenkin 60 prosenttia perustui kokonaan ja 31 prosenttia osittain Opetushallituksen julkaisemiin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen **opetussuunnitelman perusteisiin**¹.

Maahanmuuttajien osallistuminen koulutukseen tukee aina heidän **kotoutumistaan**. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maahanmuuttajien koulutus voidaan selvitystulosten mukaan jaotella *kotoutumiskoulutukseen* ja yleisemmin kotoutumista tukevaan *kotouttavaan koulutukseen*. Ensin mainittuun luokkaan kuuluvien kotoutumiskoulutuksen ja omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät vapaan sivistystyön koulutusta, joka voi olla erityisesti maahanmuuttajille suunnattua tai yleistä, kaikille avointa koulutusta. Yleisessä vapaan sivistystyön koulutuksessa maahanmuuttajat ja kantäväestö kohtaavat keskenään vertaisina oppijoina. Kummallakin viimeksi mainitulla koulutusmuodolla on kotoutumista edistävä merkitys.

Kyselyn mukaan vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään kotoutumiskoulutukseen (työvoimakoulutus ja tilauskoulutus) osallistui 3 000 henkilöä. Tämän lisäksi vapaan sivistystyön koulutukseen osallistui henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan perustuvina omaehtoisina opintoina 3 000 henkilöä. Kun nuorisotakuukoulutuksessa oli lähes 1 000 opiskelijaa, osallistui vapaan sivistystyön muuhun maahanmuuttajakoulutukseen 25 000 ja yleisiin opintoihin ainakin 17 000 maahanmuuttajaa (viimeinen luku perustuu oppilaitosten antamiin arvioihin).

Opinto- tai kurssimaksun peri maahanmuuttajaopiskelijoilta aina 46 prosenttia vastaajista ja sitä ei perinyt koskaan 18 prosenttia vastaajista. Maahanmuuttajakoulutus saattoi olla osallistujille maksutonta tai maksullista, mutta muu vapaan sivistystyön yleinen koulutus oli yleensä aina maahanmuuttajillekin maksullista. Oppilaitos voi alentaa opiskelijan maksuosuutta tai järjestää koulutuksen opiskelijalle maksuttomana käyttämällä opintoaseteliavustusta (72 prosenttia vastaajista) tai joissakin tapauksissa käyttämällä laatu- ja kehittämisavustusta tai kunnalta saatua tukea. Opiskelija saattoi saada opintomaksun suorittamiseen oppilaitokselta opintoasetelin tai tukea TE-toimistolta tai kunnalta ja joissain tapauksissa opintomaksun maksoi vastaanottokeskus, seurakunta tai työnantaja.

1 Opetushallitus 2012 a ja b

Maahanmuuttajien kotoutumista ja koulutusta koskevien käsitteiden sisällöstä vastaajilla oli erilaisia käsityksiä. Kyselyvastausten mukaan myös oppilaitosten ja työ- ja elinkeinotoimistojen välisessä yhteydenpidossa oli törmätty siihen, että mm. maahanmuuttajakoulutus tai omaehtoiset opinnot ymmärrettiin eri tavoin.

Kyselyn tulosten mukaan **vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat opiskelijamäärien perusteella merkittävä maahanmuuttajien kouluttaja ja kotouttaja**. Niiden opiskelija- ja henkilöstörakenteet vastaavat maahanmuuttajaosuuksiltaan hyvin maan väestön rakennetta.

Joissain oppilaitoksissa maahanmuuttajien koulutus on vakiintunutta toimintaa, joissain ollaan vasta kokeilemassa. Oppilaitoksissa on jo paljon monikulttuurista opetus- ja ohjausasiantuntemusta. Niissä suhtaudutaan yleisesti hyvin myönteisesti maahanmuuttajien kotouttamiseen osallistumiseen ja ollaan kiinnostuneita kotouttavien menetelmien ja toimintatapojen kehittämisestä.

Förord

De senaste åren har allt fler invandrare deltagit i studier inom fritt bildningsarbete. Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp som utrett struktur- och finansieringsreformen inom det fria bildningsarbetet anser det viktigt att utbildningen för invandrare inom det fria utbildningsarbetet utreds för att man ska kunna skapa sig en helhetsbild. Utbildningsstyrelsen har gjort denna utredning på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet. Det praktiska utredningsarbetet har utförts av Fritt Bildningsarbete rf.

Utredningen ligger också mycket rätt i tiden eftersom Finland tog emot totalt 32 400 asylsökande under 2015. Antalet personer som söker internationellt skydd väntas vara mycket stort även i år. Ökningen av antalet invandrare har också en direkt inverkan på det fria bildningsarbetets område.

Syftet med utredningen har varit att skapa en helhetsbild av hur utbildningsutbudet för invandrare vid läroanstalter för fritt bildningsarbete ser ut. Enkäten gällde år 2014. På grund av flyktingsituationen 2015 utökades utredningen med ytterligare ett avsnitt hösten 2015 som gällde asylsökande och flyktingar.

Utredningen visar på att utbildningen för invandrare vid läroanstalter för fritt bildningsarbete är omfattande. En del av invandrarna studerar frivilligt inom det fria bildningsarbetet, medan andra deltar i arbetskraftsutbildning, utbildning som finansieras av kommunen eller annan beställningsutbildning eller utbildning som finansieras med projektmedel.

Utbildningsstyrelsen utredde senast utbildning för invandrare vid läroanstalter för fritt bildningsarbete 2010 i samarbete med Medborgarinstitutens förbund (Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2011:14). Den utredning som nu publiceras följer samma struktur som den tidigare utredningen så resultaten är sinsemellan jämförbara.

Utbildningsstyrelsen hoppas att utredningen ska vara till nytta för såväl aktörer inom det fria bildningsarbetet som för aktörer som ansvarar för integreringen av invandrare när man fattar beslut för att invandrare snabbare ska få tillgång till utbildning och komma ut i arbetslivet. Dessutom innehåller utredningen stoff för utvecklingen av invandrarnas utbildningsvägar och deras integrering i det finländska samhället.

Jorma Kauppinen
direktör
Utbildningsstyrelsen

Sammandrag

Utbildningsstyrelsen har på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet låtit göra denna utredning om utbildning för invandrare som ordnas av läroanstalter för fritt bildningsarbete. Utredningen genomfördes av Fritt Bildningsarbete rf. Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet, idrottsutbildningscenter och studiecentraler.

I utredningen sökte man svar på följande frågor:

- hur många invandrare studerar vid en läroanstalt för fritt bildningsarbete (medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet, idrottsutbildningscenter och studiecentraler),
- hur är de fördelade mellan de olika typerna av läroanstalter,
- hur är de fördelade mellan de olika typerna av utbildning (fritt bildningsarbete, grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning efter den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildning, grundläggande yrkesutbildning, yrkesinriktad tilläggsutbildning, arbetskraftsutbildning),
- hur ser studierna ut till sitt innehåll och sin omfattning,
- hur stor del av utbildningen är frivillig integrationsutbildning,
- hur stor del av utbildningen genomförs enligt läroplansgrunderna för integrationsutbildning för vuxna invandrare och/eller läroplansgrunderna för utbildning för icke läs- och skrivkunniga,
- tas någon studieavgift ut för utbildningen, hur stor är studieavgiften, varifrån kommer pengarna som används för att bekosta studieavgiften (t.ex. studeranden/kommunen/studiesedel),
- hur stor del av läroanstalternas personal är invandrare.

Man valde att granska år 2014. Enkäten utökades med ett avsnitt om utbildning för asylsökande och flyktingar vid tidpunkten för genomförandet av enkäten hösten 2015.

Enkäten genomfördes på webben och svarsprocenten var 85 (N=312). Utifrån materialet kan man därmed dra slutsatser om antalet invandrare och ordnandet av utbildning för invandrare vid läroanstalterna inom detta område.

Vid åttio (80) procent av läroanstalterna för fritt bildningsarbete som deltog i enkäten (n=264) fanns det invandrarstuderande år 2014. Invandrare studerade vid läroanstalter överallt i Finland, och likaså fanns det läroanstalter överallt där det inte fanns några invandrarstuderande alls. Invandrare studerade vid alla typer av läroanstalter för fritt bildningsarbete. Klart flest studerade vid stora medborgarinstitut i huvudstadsregionen.

Av respondenterna uppgav 78 procent att det fanns invandrarstuderande vid en utbildning som ordnats inom det fria bildningsarbetet: vissa (51 %) av deltagarna i enkäten ordnade utbildning särskilt för invandrare i form av fritt bildningsarbete, och vissa (27 %) hade invandrarstuderande endast inom allmänna studier inom det fria bildningsarbetet.

Vad gäller studier inom det fria bildningsarbetet visar enkäten att det fanns klart flest invandrarstuderande vid medborgarinstitut, 330 000 personer, varav 20 000 deltog i utbildning för invandrare inom det fria bildningsarbetet. Motsvarande siffror var 3 300 respektive

2 400 för folkhögskolor, 7 500 respektive 4 100 för studiecentraler, 3 800 respektive 3 000 för sommaruniversitet och 1 800 respektive 46 för idrottsutbildningscenter.

Övriga utbildningsformer ordnades enligt följande:

- Drygt sex procent av respondenterna ordnade arbetskraftspolitisk utbildning för invandrare.
- Sju procent av respondenterna ordnade beställningsutbildning.
- Knappt tre procent ordnade utbildning som förbereder invandrare för yrkesutbildning – samtliga var folkhögskolor.
- I viss mån fanns det invandrarstuderande också i grundläggande yrkesutbildning som ordnas vid folkhögskolor och idrottsinstitut samt i yrkesinriktad tilläggsutbildning som inte leder till examen som ordnas av medborgarinstitut, folkhögskolor, idrottsinstitut och studiecentraler – tio procent av läroanstalterna som deltog i enkäten ordnade sådan utbildning.
- Elva procent av respondenterna hade invandrare som deltog i allmänbildande utbildning.

I tabellen har antalet invandrarstuderande 2014 inom de utbildningsformer som ordnas av läroanstalter för fritt bildningsarbete sammanställts.

Tabell. Antalet invandrarstuderande som deltagit i utbildning som ordnats av läroanstalter för fritt bildningsarbete 2014 enligt utbildningsform.

UTBILDNINGSFORM	kvinnor	%	män	%	totalt
Utbildning för invandrare som ordnas som fritt bildningsarbete	17 573	60	11 693	40	29 266
* av dessa deltog i utbildning som ingår i ungdomsgarantin	440	47	500	53	940
Annat fritt bildningsarbete	-	-	-	-	16 787
Integrationsutbildning i form av arbetskraftsutbildning	1 600	54	1 339	46	2 939
Annan arbetskraftsutbildning för invandrare	112	60	74	40	186
Beställningsutbildning, integrationsutbildning	9	20	37	80	46
Annan beställningsutbildning för invandrare	593	58	429	42	1 022
Utbildning som förbereder invandrare för yrkesutbildning	139	60	93	40	232
Yrkesutbildning enligt läroplansgrunderna	23	62	14	38	37
Yrkesutbildning som förbereder för fristående examen	50	61	32	39	82
Yrkesinriktad tilläggsutbildning som inte leder till examen	27	42	37	58	64
Grundläggande utbildning för vuxna	206	42	283	58	489
Undervisning i första skedet inom den grundläggande utbildningen för vuxna	35	59	24	41	59
Undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen	71	50	72	50	143
Påbyggnadsundervisning efter den grundläggande utbildningen	10	59	7	41	17
Gymnasieutbildning	16	52	15	48	31
Utbildning som förbereder invandrare för gymnasieutbildning (LUVA)	8	57	6	43	14
Totalt (utan annat fritt bildningsarbete)	20 472	59	14 155	41	34 627
TOTALT, samtliga	-	-	-	-	51 414

Merparten, 74 procent, av undervisningstimmarna som angetts för utbildning för invandrare i form av fritt bildningsarbete var språkutbildning. Språkutbildningens andel var störst vid alla former av läroanstalter bortsett från idrottsutbildningscenter. Allmänbildande utbildning och utbildning som utvecklar inlärningsfärdigheter och motiverar ordnades näst oftast, 15 procent av undervisningstimmarna. Den ordnades i synnerhet av folkhögskolor och studiecentraler. De övriga utbildningsområdenas andelar var högst 1–3 procent.

Det genomsnittliga antalet undervisningstimmar för en utbildning var klart störst vid folkhögskolorna, 372 undervisningstimmar. Vid de övriga läroanstalterna för fritt bildningsarbete varierade det genomsnittliga antalet undervisningstimmar för utbildningarna mellan 30 och 50.

I övriga utbildningsformer bestämdes undervisningens innehåll och omfattning av läroplansgrunderna och övriga motsvarande normer och författningar. I denna aspekt skiljde de sig från utbildning som ordnats i form av fritt bildningsarbete. Av undervisningstimmarna för invandrarutbildning inom det fria bildningsarbetet som angetts i enkäten grundade sig 60 procent helt och 31 procent delvis på **grunderna för läroplanen**² för integrationsutbildning för vuxna invandrare eller för utbildning i läs- och skrivfärdigheter som Utbildningsstyrelsen publicerat.

Att delta i utbildning stöder alltid invandrarernas **integrering**. Utbildning för invandrare vid läroanstalter för fritt bildningsarbete kan enligt utredningens resultat delas in i *integrationsutbildning* och mer allmänt i *integrerande utbildning* som stöder integrationen. Utöver integrationsutbildning och frivillig integrationsutbildning som hör till den första kategorin, ordnar läroanstalter för fritt bildningsarbete utbildning inom fritt bildningsarbete som kan vara särskilt inriktad för invandrare eller allmän utbildning som är öppen för alla. I den allmänna utbildningen inom det fria bildningsarbetet möts invandrare och den inhemska befolkningen som jämlika studerande. Båda de sistnämnda utbildningsformerna har en stor betydelse för främjandet av integrationen.

Enligt enkäten deltog 3 000 personer i integrationsutbildning (arbetskraftsutbildning och beställningsutbildning) som ordnas vid läroanstalter för fritt bildningsarbete. Därutöver deltog 3 000 personer i utbildning inom fritt bildningsarbete i form av frivilliga studier som grundar sig på en personlig integrationsplan. Medan utbildningen inom ungdomsgarantin hade nästan 1 000 studerande, deltog 25 000 personer i övrig utbildning för invandrare inom det fria bildningsarbetet och åtminstone 17 000 invandrare i de allmänna studierna (den senare siffran baserar sig på läroanstalternas uppskattningar).

Hela 46 procent av respondenterna tog ut en **studie- och kursavgift** av invandrarstuderande, medan 18 procent av respondenterna aldrig tog ut någon avgift. Utbildningen för invandrare kunde vara gratis eller avgiftsbelagd, men den allmänna utbildningen inom det fria bildningsarbetet var i allmänhet alltid avgiftsbelagd även för invandrare. Läroanstalten kan sänka den del av avgiften som studeranden betalar eller ordna kostnadsfri utbildning för studerande genom att använda understöd i form av studiesedlar (72 procent av respondenterna) eller i vissa fall genom att använda kvalitets- och utvecklingsbidrag eller stöd från kommunen. För att betala studieavgiften kunde studeranden få en studiesedel från läroanstalten eller stöd från arbets- och näringsbyrån eller kommunen och i vissa fall betalades studieavgiften av flyktingförläggningen, församlingen eller arbetsgivaren.

2 Utbildningsstyrelsen 2012 a och b

Det förekom olika uppfattning om **vad begreppen kring integration av och utbildning för invandrare omfattar**. Enligt enkätsvaren hade man också i kontakten mellan läroanstalterna och arbets- och näringsbyråerna stött på att bland annat utbildning för invandrare eller frivilliga studier uppfattades på olika sätt.

Enkäten visar att **läroanstalterna för fritt bildningsarbete på grund av antalet studerande är en betydande aktör i utbildningen och integrationen av invandrare**. Deras studerande- och personalstrukturer motsvarar i fråga om andelen invandrare mycket väl landets befolkningsstruktur.

Vid vissa läroanstalter var utbildning för invandrare redan en etablerad verksamhet, medan andra ännu befann sig i försöksstadiet. Vid läroanstalterna finns redan stor sakkunskap om mångkulturell undervisning och handledning. Vid läroanstalterna förhåller man sig i allmänhet mycket positivt till invandrarnas integrerande deltagande och är intresserade av att utveckla metoder och praxis för integration.

1. Johdanto

Vuoden 2015 heinäkuussa äkillisesti voimistunut turvapaikanhakijoiden virta Lähi-idästä, Pohjois-Afrikasta ja Afganistanista Eurooppaan ja Suomeen oli yllättävä. Suomessa on aikaisemmin otettu vastaan turvapaikanhakijoita ja pakolaisia hyvin hallituissa olosuhteissa ja lukumäärät ovat olleet suhteellisen pieniä. Nyt ensivaiheessa rajavartiolaitos ja kansalaisjärjestöt virittivät toimintakykynsä äärimmilleen tulijoiden vastaanottamisessa, majoittamisessa ja varustamisessa sekä asianmukaisessa rekisteröinnissä ja sijoittamisessa eri puolille maata perustettuihin vastaanottokeskuksiin. Varsin pian alettiin keskustella myös tulijoiden kotouttamisesta ja koulutuksesta. Pohdittiin mm. sitä, pitäisikö kotoutumiskoulutus aloittaa jo siinä vaiheessa, kun turvapaikanhakija vielä odottaa tietoa, voiko jäädä maahan vai joutuuko lähtemään. Keskustelu on laajentunut koskemaan maahanmuuttopolitiikkaa ja käytössä olevaa kotouttamisjärjestelmää. Kumpakin on vaadittu uudistettavaksi.

Maahanmuuttajien kotouttamiseen tähtäävän koulutuksen kehitystyötä on tehty pitkään jo ennen turvapaikanhakijoiden määrän kasvua. Kotouttamisesta ja työvoimakoulutuksena järjestettävästä kotoutumiskoulutuksesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Osana koulutusjärjestelmää maahanmuuttajien koulutusta järjestävät ammatilliset, yleissivistävät ja vapaan sivistystyön oppilaitokset toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön vastuualueella. Tämän selvityksen tarkoituksena oli koota vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämää maahanmuuttajien koulutusta koskeva volyymitieto ja luoda kuvaa siitä, millainen näiden oppilaitosten kontribuutio on maahanmuuttajien kotouttamiseen ja koulutukseen. Alue on ollut huonosti kartoitettu ja tietoa tarvitaan kehittämistyössä. Selvitys valmisteltiin Vapaa Sivistystyö ry:ssä ja sen perustana oleva tiedonkeruu toteutettiin yhteistyössä vapaan sivistystyön valtakunnallisten oppilaitosjärjestöjen kanssa.

1.1. Suomi ja maahanmuuttajat

Muuttoliike Suomeen on ollut kasvussa 2000-luvulla. Muuton syitä ovat yleensä opiskelu, työ, paluumuutto, humanitaariset syyt tai elinkeinon harjoittaminen. Kaksi kolmesta maahanmuuttajasta on EU-kansalaisia, kolmasosa muuttajista tulee Aasian maista.³ Kun vuonna 2012 Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden määrä oli 258 000 ja heidän osuutensa koko väestöstä 5,3 prosenttia³, asui maassa vuoden 2014 lopussa 322 000 ulkomailla syntynyttä ja osuus koko väestön määrästä oli noussut 5,9 prosenttiin⁴. Alueelliset erot maahanmuuttajien määrissä ovat merkittävät, esimerkiksi vuonna 2012 Helsingissä ja Espoossa maahanmuuttajien osuus oli 12–13 prosenttia väestön määrästä, kun osuus muualla on 3 prosentin luokkaa³.

Vuonna 2015 maahan saapui 32 500 turvapaikanhakijaa, mikä oli lähes kymmenkertaisesti suurempi kuin edellisenä vuonna saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä⁵. Hakijoista arvioidaan vähintään 60 prosentin saavan kielteisen päätöksen, mutta maahan pitemmäksi aikaa jäävien määrä kasvattaa kuitenkin merkittävästi vuosittaista maahan-

3 Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011–2014

4 Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä.

5 Sisäministeriö. Turvapaikanhakijat.

muuttajien määrän lisäystä, joka on viime vuosina ollut 18 000 henkilöä⁶. Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden joukossa tuli myös 3 000 alaikäistä lasta ja nuorta ilman huoltajaa. He ovat tulijoiden haavoittuvin ryhmä ja heistä suurin osa saanee myönteisen päätöksen. Kansainvälisen tilanteen ei arvioida rauhoittuvan lähiaikoina, joten turvapaikanhakijoita on odotettavissa runsaasti jatkossakin. Tämä haastaa suomalaisen kotouttamisjärjestelmän vakiintuneet toimintatavat ja resurssit, joita on pidetty osittain riittämättöminä.

On esitetty, että Suomi tarvitsisi joka vuosi 34 000 nettomaahanmuuttajaa, jotta maan työvoima ei lähivuosikymmeninä supistuisi⁶. Pysyväisluonteinen maahanmuutto vaikuttaa myönteisesti ikääntyvän Suomen väestön ikärakenteeseen, koska maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan muuta väestöä nuorempia, usein työikäisiä nuoria aikuisia, joista moni tulee Suomeen nimenomaan tehdäkseen työtä tai opiskellakseen⁷.

Ongelma on maahanmuuttajien liian hidaskiertyminen työelämään. Heidän työttömyytensä on pysynyt kaksin- tai kolminkertaisena kantäväestöön verrattuna. Maahanmuuttajan työmarkkina-asema näyttää kuitenkin kehittyvän paremmaksi mitä pitempään Suomessa asuminen jatkuu.⁷ Työvoiman riittävyyden näkökulmasta pitäisi maahanmuuttajien työllistymisaste nostaa nykyisestä 50 prosentista 75 prosenttiin.⁶

Suomen maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikalla pyritään vaikuttamaan siihen, että maahanmuutto on hallittavaa ja ennakoitavaa, kotoutumismenettelyt tehokkaita ja hakijoilla on entistä parempi oikeusturva. Nykyinen laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan vuonna 2011⁸. Sen soveltamisala kattaa kaikki maahanmuuttajat. Valtion kotouttamisohjelma⁹ tähtää maahanmuuttajien osallisuuden edistämiseen kaikilla yhteiskunnan alueilla, kotoutumisen alkuvaiheen palvelujen vahvistamiseen ja toimijoiden yhteistyön kehittämiseen. Ohjelman mukaan maahanmuuttaja tarvitsee kielitaitoa, koulutusta ja työtä.

1.2. Kotoutuminen ja aikuisten maahanmuuttajien koulutus

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen. *Kotouttamisella* tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista. Tähän pyritään viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palveluiden avulla. Nämä määrittellään maahanmuuttajan henkilökohtaisessa kotoutumissuunnitelmassa.

Koulutus on keskeinen osa kotoutumisprosessia ja usein edellytys maahanmuuttajan siirtymiselle työmarkkinoille. Aikuisten maahanmuuttajien jo hankitun ammattitaidon säilyminen pyritään myös turvaamaan ja tavoitteena on, että ulkomailla suoritettut tutkinnot, opinnot ja työkokemus ovat pohjana koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle¹⁰. Useimmat työtehtävät Suomessa vaativat vähintään suomen tai ruotsin kielen alkeiden hallintaa. Myös työmarkkinoiden ulkopuolella olevat maahanmuuttajaryhmät, kotiaidit ja

6 Myrskylä, Pyykkönen 2015

7 Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011–2014

8 Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386

9 Työ- ja elinkeinoministeriö 2012

10 Nissilä 2015

ikäntyneet, tarvitsevat yleensä koulutusta voidakseen toimia yhteiskunnan täysvaltaisina jäseninä.

Aikuisten maahanmuuttajien *kotoutumiskoulutus* sisältää suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä muita yhteiskunnallisia valmiuksia. Se voi sisältää myös luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Kotoutumiskoulutus järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena ja se on työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös omaehtoisia yleissivistäviä tai vapaan sivistystyön opintoja. Maahanmuuttaja voi tietyin ehdoin saada omaehtoiseen opintoihin työmarkkinatukea¹¹.

Työvoimapoliittinen kotoutumiskoulutus hankitaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten järjestämän kilpailutuksen kautta. Koulutukseen ohjaus tapahtuu työ- ja elinkeinotoimistoissa. Myös vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat osallistua työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen tuottamiseen. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös tilauskoulutuksena tai omaehtoisena opiskeluna ammatillisissa ja yleissivistävissä sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Omaehtoinen kotoutumiskoulutus tarkoittaa osallistumista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutukseen, joita ovat muut aikuiskoulutuksen eri muodot, aikuisten perusopetus ja lukiokoulutus, aikuisten ammatillinen koulutus sekä vapaa sivistystyö, joissa aikuiset maahanmuuttajat voivat lisäksi opiskella¹².

Opetushallitus on tuottanut aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen¹³ sekä luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen¹⁴ opetussuunnitelman perusteet. Opetussuunnitelman perusteilla pyritään mm. varmistamaan hyvin monenlaisten koulutuksen tarjoajien järjestämän maahanmuuttajakoulutuksen yhdenmukaisuus ja laatu. Työvoimakoulutuksena toteutettava kotoutumiskoulutus annetaan aina näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat soveltaa kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä.

11 Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotoutumissuunnitelmanaikainen toimeentulo.

12 Nissilä

13 Opetushallitus 2012b

14 Opetushallitus 2012a

2. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ja maahanmuuttajat: taustaa

Vapaan sivistystyön lain mukaan toimii viisi oppilaitosmuotoa: kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja sivistysliittojen opintokeskukset. Kullakin oppilaitosmuodolla on oma laissa määritelty tehtävänsä ja omat kohderyhmänsä (liite 1). Oppilaitoksia on kaikkialla Suomessa. Niiden kokonaismäärä oli 312 vuonna 2014 (vuoden 2015 alusta luku on 313).

Vapaan sivistystyön tarkoitus määritellään laissa seuraavasti: *Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.*¹⁵ Laki määrittelee reunaehdot oppilaitosten toiminnalle, mutta jättää paljon vapautta opintojen tavoitteiden, sisältöjen ja toteuttamistapojen valintaan.

Valtionosuus kattaa noin puolet vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen järjestämiskuluista, loppu katetaan oppilaitoksen ylläpitäjän ja opiskelijan maksamilla osuuksilla. Vapaan sivistystyön opinnot eivät ole tutkintotavoitteista koulutusta. Oppilaitoksella voi kuitenkin olla myös ammatillisen tai yleissivistävän koulutuksen järjestämislupa.

Maahanmuuttajien kouluttamiseksi vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat järjestäneet kielikoulutusta, kansanopistojen ja kansalaisopistojen järjestämää omaehtoista kotoutumiskoulutusta, vapaan sivistystyön oppilaitosten aikuislukioiden ja -linjojen sekä opintokeskusten järjestämä maahanmuuttajille suunnattua koulutusta¹⁶. Maahanmuuton kasvun seurauksena ELY-keskusten hankkiman kotoutumiskoulutuksen määrä ei ole vastannut tarvetta, mikä on näkynyt maahanmuuttajien omaehtoisen koulutuksen lisääntyneenä kysyntänä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä¹⁷.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 -asiakirjassa¹⁶ opetus- ja kulttuuriministeriö linjasi vapaan sivistystyön kehittämisen yhdeksi painopisteeksi edistää vapaan sivistystyön mahdollisuuksia vastata muutoin koulutuksen ulkopuolelle jäävien tarpeisiin. Maahanmuuttajuuteen liittyy riskitekijöitä, jotka altistavat koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen. Mm. maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on viisinkertainen kantaväestön nuoriin nähden¹⁸. Yhteiskunnasta syrjäytymisellä on yhteys myös radikalisoitumiseen. Työmarkkinoiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajaryhmien, lasten kanssa kotona olevien vanhempien, eläkeikäisten ja työkyvyttömiä henkilöiden kotouttamisen epäonnistuminen voi myös johtaa syrjäytymiseen.

15 Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998

16 Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

17 Maahanmuuton ja kotoutumisen suunta 2011–2014

18 Työ- ja elinkeinoministeriö 2012

Opetushallituksen raporteista¹⁹ kerättyjen tilastotietojen mukaan vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa volyymit olivat seuraavat:

Taulukko 1. Maahanmuuttajille suunnatun opetuksen opiskelijoiden ja opetustuntien/opiskelijaviikkojen lukumäärät, vapaan sivistystyönä järjestetty koulutus vuosina 2013 ja 2014.

Vuosi	Kansalaisopistot		Kansanopistot	
	Opiskelijoiden lkm	Opetustuntien lkm	Opiskelijoiden lkm	Opiskelijaviikkojen lkm
2013	20 841	71 124	3 948	45 855
2014	21 086	72 385	3 388	44 359

Muista vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoista kuin kansalais- ja kansanopistoista ei ole ollut vastaavaa tietoa käytettävissä.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät maahanmuuttajille vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen lisäksi myös muuta koulutusta. Oppilaitosten koulutustarjontaa koskevan selvityksen²⁰ mukaan vuonna 2012 näiden oppilaitosten yleissivistävän koulutuksen perusopetuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijoista valtaosa oli maahanmuuttajataustaisia. Maahanmuuttajia osallistui myös ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen. Oppilaitosten järjestämän työvoimakoulutuksen opetustunneista runsas puolet (42 000) oli suomen tai ruotsin kieli- ja kulttuurikoulutusta²¹. Maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumääriä ei saada suoraan opiskelijatilastoista, koska opiskelijoiden etnistä taustaa ei Suomessa tilastoida.

2.1. Maahanmuuttajakoulutuksen rahoitus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa

Kotoutumiskoulutusta järjestetään kotoutumisen edistämiseksi koskevan lain²² pohjalta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää työvoimakoulutuksena, tilauskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Työvoimakoulutus ja sen rahoitus kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan ja koulutus hankitaan kilpailutuksen kautta. Omaehtoinen koulutus järjestetään mm. vapaana sivistystyönä, joka rahoituksineen kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan. Tilauskoulutuksen maksaa tilaaja kokonaan tai merkittävältä osalta.

Valtaosa kaikesta vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämästä maahanmuuttajakoulutuksesta on vapaata sivistystyötä, jota säätelee laki vapaasta sivistystyöstä. Oppilaitokset järjestävät maahanmuuttajille muuta koulutusta niitä säätelevien lakien mukaan: yleissivistävää koulutusta (perusopetuslaki ja lukiolaki), ammatillista peruskoulusta ja aikuiskoulutusta (kummallakin oma laki), työvoimakoulutusta (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta). Koulutuksen rahoituksen määrittelee lainsäädäntö.

19 Opetushallitus. Oppilas-/opiskelijamääräraportit

20 Saloheimo 2015

21 Suomen virallinen tilasto

22 Kotoutumisen edistämistä koskeva laki (1386/2010)

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen laskennallisen valtionosuuden tasot ovat 57 % (kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot), 65 % (opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset) tai 70 % (vaikeasti vammaisten kansanopistot). Kustannusrakenne edellyttää yleensä, että opiskelijat maksavat koulutukseen osallistumisesta opinto-/opiskelijamaksua, joka kattaa osan koulutuksen järjestämiskustannuksista. Maahanmuuttajien omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen kohdalla ongelmaksi muodostuu se, että hyväksytyin kotoutumissuunnitelman mukaisesta kotoutumiskoulutuksesta ei peritä maksua opiskelijalta. Omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen järjestäminen vie siten resurssia vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen toteuttamiselta. *Vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitustyöryhmä²³ onkin esittänyt, että TE-toimiston tai kunnan viranomaisen hyväksymän kotoutumissuunnitelman mukaisen omaehtoisen koulutuksen järjestämiseen osoitettaisiin vapaan sivistystyön oppilaitoksille täyismääräinen valtionosuus.*

Opetushallitus myöntää vapaan sivistystyön oppilaitoksille hakemuksesta **opintosetelinavustusta**, joka mahdollistaa koulutuksen järjestämisen ilmaiseksi tai selvästi alennettuun hintaan tietyille koulutuspoliittisesti tärkeille kohderyhmille. Opintoseteliavustuksen tavoitteena on lisätä koulutuksessa aliedustettujen kohderyhmien osallistumista. Koulutuksen tulee olla vapaan sivistystyön valtionosuuden piiriin kuuluvaa koulutusta. Maahanmuuttajat ovat yksi opintoseteliavustuksen kohderyhmistä kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Vuosina 2010 ja 2011 myönnettyillä opintoseteliavustuksilla pääsi opiskelemaan vuosittain noin 6 000 maahanmuuttajaa kansalais- ja kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja opintokeskuksissa. Opinnot olivat vapaana sivistystyönä järjestettyjä kieli- ja kulttuuriopintoja mutta myös tieto- ja viestintätekniikka- ja käsityökoulutusta ja muihin vapaan sivistystyön aihepiireihin liittyviä opintoja.²⁴ Opintosetelijärjestelmällä on voitu lisätä maahanmuuttajien osallistumista vapaan sivistystyön opintoihin. Opinto- tai kurssimaksu on yksi koulutukseen osallistumisen esteistä vähävaraisilla maahanmuuttajilla. Turvapaikanhakijat on kuitenkin ainakin toistaiseksi rajattu opintoseteliavustuksen ulkopuolelle.

Opintoseteliavustukset sisältyvät vapaan sivistystyön valtionavustuspäärahahan. Valtiontalouden leikkaukset kohdistuvat myös niihin. Kansalaisopistojen, kansanopistojen, kesäyliopistojen ja opintokeskusten opintoseteliavustuksen kokonaismäärä pienentyi kolmanneksella eli miljoonalla eurolla vuodesta 2010 vuoteen 2013. Vuosina 2013–2014 avustuksen määrä pysyi samana, 2,1 miljoonana euroa, ja vuonna 2015 opintoseteliavustuksen kokonaismäärä oli 1,96 miljoonaa euroa, josta oppilaitokset myöntävät osan maahanmuuttajien opiskeluun. Kesäyliopistot ovat luopuneet opintoseteliavustuksesta vuonna 2015.

Liikunnan koulutuskeskusten opintoseteliavustuksia hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö. Avustuksen kohderyhmiä ovat mm. maahanmuuttajat sekä maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Avustuksen määrä on ollut 100 000 euroa vuosina 2011–2013.

Vuoden 2013 alusta voimaan tullut **nuorisotakuu** tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikan. Kansalaisopistot ja kansanopistot ovat voineet hakea Opetushallitukselta erillistä opintoseteliavustusta nuorten maahanmuuttajien koulutustakuun toteuttamiseen. Etusijalle on asetettu alle 20-vuotiaat peruskoulun tai perusopetuksen lisäopetuksen juuri

23 Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014

24 Saloheimo 2014

päättäneet nuoret tai oppivelvollisuusiän ylittäneet ilman koulutuspaikkaa olevat henkilöt. Koulutus on osallistujille maksutonta. Tavoitteena on maahanmuuttajanuorten opiskeluvalmiuksien ja kielitaidon parantaminen. Vuosina 2013–2015 nuorten maahanmuuttajien koulutustakuun opintoseteliavustusta on saanut vuosittain 11–14 kansalaisopistoa ja 8–10 kansanopistoa. Avustuksen suuruus on ollut vuosittain 2 miljoonaa euroa.²⁵

Valtiontalouden säästötoimenpiteet²⁶ nostavat esiin myös huolen koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisesta sekä mahdollisesti tarpeen kohdentaa koulutusta entistä tarkemmin tietyille väestöryhmille.

2.2. Aikaisempia selvityksiä

Seuraavaan on koottu tietoja vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksesta aiemmin tehdyistä selvityksistä ja kuvauksista.

Opetushallituksen vuonna 2011 Kansalaisopistojen Liitolla teettämän selvityksen mukaan kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettiin vuonna 2010 maahanmuuttajille koulutusta 129 000 opetustuntia ja koulutukseen osallistui 17 000 maahanmuuttajaa. Tiedot saatiin kuitenkin vain alle puolesta oppilaitosten määrästä. Maahanmuuttajakoulutus jaettiin selvityksessä vastausten pohjalta seuraaviin kategorioihin: omaehtoinen koulutus (vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus), työvoimapoliittinen koulutus, kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus, projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus, tilaus- ja henkilöstökoulutus ja muu maahanmuuttajille suunnattu opetus.²⁷

Selvityksen mukaan omaehtoisen koulutuksen opetustuntien osuus oli puolet kaikesta kyselyyn osallistuneiden oppilaitosten maahanmuuttajakoulutuksesta. Noin 70 prosenttia maahanmuuttajaopiskelijoista osallistui omaehtoiseen koulutukseen. Työvoimapoliittisen koulutuksen osuus kaikesta maahanmuuttajakoulutuksesta oli 39 prosenttia ja siihen osallistuneiden osuus 15 prosenttia. Muiden koulutustyyppien osuudet olivat muutamien prosenttiyksiköiden luokkaa.²⁷

Sisällöltään omaehtoinen koulutus oli suomen tai ruotsin kielen opetusta, kulttuuri- ja yhteiskunnallista opetusta, liikunta- käsityö-, ruoanlaitto- sekä tieto- ja viestintätekniikkakursseja. Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus sisälsi samoin kotimaisten kielten opetusta, yhteiskunnallisten ja työelämätaitojen sekä arjen taitojen opetusta mutta myös esim. TVT- ja käsityökoulutusta.²⁷ Eroa näytti olevan siinä, että työvoimapoliittisessa koulutuksessa hyödynnettiin enemmän käytettävissä olleita kielten opetuksen ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksia.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen selvityksen²⁸ mukaan 42 kansanopistoa (opistojen kokonaismäärä 80) tarjosi koulutusta maahanmuuttajille lukuvuonna 2012–2013. Pääosa koulutuksesta oli pitkäkestoista, 35–75 viikkoa kestävä. Kansanopistojen vapaan

25 Opetushallitus. Vapaan sivistystyön valtionavustukset.

26 Vuoden 2015 talousarvioesityksen mukaan vapaan sivistystyön valtionosuus ja valtionavustukset ovat yhteensä 1,56 miljoonaa euroa. Tässä on vähennystä edellisen vuoden talousarviomäärärahaan nähden 5 prosenttia. Valtioneuvosto on päättänyt lähes samansuuruisesta leikkauksesta vuodelle 2017.

27 Anderzén 2011

28 Suoraniemi, Pantsar 2013

sivistystyön opintolinjoilla opiskeli tarkasteluajankohtana 1 200 maahanmuuttajataustaista opiskelijaa, mikä oli 20 prosenttia kansanopistojen pitkien opintolinjojen opiskelijoista. Kansanopistoissa järjestettiin kotoutumiskoulutusta, aikuisten perusopetusta tai perusopetuksen lisäopetusta maahanmuuttajille, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta ja perusopetuksen valmistavaa opetusta, luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, ammattialalle valmentavaa koulutusta sekä aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen alkuvaiheen opetusta ja korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta.²⁹

Kansalaisopistojen Liitto on koonnut Kotouttajana kansalaisopisto –julkaisuun³⁰ monipuolisia esimerkkejä kansalaisopistoissa toteutetuista maahanmuuttajakoulutuksista. Ne kattavat omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen, työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen ja nuorisotakuukoulutuksen sekä niitä tukevia toimintamalleja. Julkaisussa todetaan, että työvoiman ulkopuolella olevat tai työssä olevat maahanmuuttajat eivät ole työvoimakoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen kohderyhmää. Kuitenkin myös maahan tulleet kotiäidit, ikäihmiset ja työkyvyn menettäneet tarvitsevat kotoutusta. Työpaikan saaneillakin voi olla kielen oppimisen tarpeita. Kansalaisopistojen tarjoama omaehtoinen koulutus sopii hyvin näihin tarpeisiin.³⁰

Urheiluopisto Kisakeskus teki keväällä 2015 urheiluopistoille kyselyn³¹ monikulttuurisen toiminnan toteuttamisesta liikunta-alan koulutuksissa ja vapaan sivistystyön kurssitoiminnassa. Kysely tehtiin urheiluopistoverkoston yhteistä strategiaa varten. Vastauksista ilmenee, että jotkut urheiluopistot tekevät yhteistyötä liikunnanohjauspalvelujen tuottamisessa maahanmuuttajaryhmille kunnallisten toimijoiden tai järjestöjen kanssa. Muutamalla urheiluopistolla oli maahanmuuttajakoulutusta, esim. vuoden mittainen kieli- ja liikuntalinja, vertaisohjaajakoulutusta tai lyhytkursseja, joiden osallistujat saivat opintoseteliavustusta. Maahanmuuttajaopiskelijoita saattaa olla myös vapaan sivistystyön kursseilla tai leireillä. Jalkapallon maa- ja seurajoukkueiden leiritointaan osallistuu runsaasti maahanmuuttajataustaisia pelaajia.

2.3. Selvitystarpeita

Tehtyjen selvitysten antama hajanainen ja epätarkka kuva vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksesta ei ole antanut riittävää pohjaa kehittämistyölle. Tämän selvityksen suunnittelussa keskusteltiin tarpeesta saada koottua ja kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot kattavaa tietoa esimerkiksi seuraavista asioista:

- kuinka paljon maahanmuuttajia opiskelee näissä oppilaitoksissa,
- miten määrät jakautuvat oppilaitosmuodoittain,
- miten määrät jakautuvat koulutustyypeittäin (vapaa sivistystyö, perusopetus, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, työvoimakoulutus)
- millaisia maahanmuuttajaryhmiä koulutuksiin osallistuu,
- millaisia sisältöjä ja laajuuksia opinnoilla on,
- mikä osuus koulutuksesta on omaehtoista kotoutumiskoulutusta,
- kuinka suuri osuus koulutuksesta toteutetaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman ja/tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta,

29 Suoraniemi, Pantsar 2013

30 Kansalaisopistojen Liitto 2014

31 Kisis 2015

- peritäänkö koulutuksesta opintomaksua, minkä suuruisia opintomaksuja peritään, mistä opintomaksuihin käytetty raha tulee (maksaja esim. opiskelija/kunta/opintose-teli)
- millaisia tuloksia ja vaikutuksia maahanmuuttajakoulutuksella on.

Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisen henkilöiden osuudesta vapaan sivistys-työn oppilaitosten henkilöstön kokonaismäärästä ei ole tietoa. Oletettavaa ja toivottavaa on, että henkilöstö heijastelee maahanmuuttajien osuuden kasvua väestössä. Kyselylo-makkeeseen liitettiin koontivaiheessa oppilaitosten työntekijöitä koskeva osio. Myös tur-vapaikanhakijoiden koulutusta koskeva osio lisättiin ajankohtaisen tilanteen takia.

Selvityksen ulkopuolelle rajattiin maahanmuuttajaryhmiä ja maahanmuuttajakoulutuksen tuloksia ja vaikutuksia koskevat kysymykset, koska niiden selvittäminen ei onnistu nyt toteutetulla määrällisellä tiedonkeruulla.

3. Selvitysaineiston keruu ja käsittely

Selvitystä varten vapaan sivistystyön oppilaitoksilta kerättiin tiedot vuonna 2014 järjestetystä maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta sekä samaa vuotta koskevat arviot maahanmuuttajaopiskelijoiden ja –henkilöstön kokonaismääristä. Tiedot kerättiin verkkolomakkeella syys-marraskuussa 2015.

3.1. Selvityksessä käytetyt käsitteet

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan tässä Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Maahanmuuttajien koulutusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa selvittäessä tiedonkeruu ulotettiin koskemaan myös maahanmuuttajaperheiden Suomessa syntyneeseen ensimmäiseen sukupolveen kuuluvia nuoria ja nuoria aikuisia, joilla on todettu olevan kantaväestön nuoria suurempi syrjäytymisriski ja jotka sisältyvät nuorten maahanmuuttajien yhteiskuntatuen (opintoseteliavustus) piiriin. Tässä selvityksessä sekä maahanmuuttajista että maahanmuuttajataustaisista henkilöistä käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijoina nimitystä *maahanmuuttajaopiskelija*.

Maahanmuuttajakoulutus on erityisesti maahanmuuttajille suunniteltua ja järjestettyä koulutusta. Sitä järjestetään vapaan sivistystyön valtionosuudella, Työ- ja elinkeinoministeriön rahoittamana työvoimakoulutuksena tai tilauskoulutuksena, jolloin tilaaja maksaa järjestämiskulut. Maahanmuuttajakoulutukseen osallistuu opiskelijoina vain maahanmuuttajia. *Yleinen vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus* sekä pääosa ammatillisesta ja yleisivistävästä koulutuksesta on avointa kaikille, jolloin kantaväestöön ja maahanmuuttajiin kuuluvia opiskelijoita ei yleensä eritellä.

3.2. Verkkokyselyn toteuttaminen

Verkkolomakkeen (liite 2) kysymykset laadittiin Vapaa Sivistystyö ry:n ja Opetushallituksen toimesta. Lomakkeen ymmärrettävyyttä ja täyttämistä testattiin autenttisilla oppilaitosvastaajilla kesäkuussa 2015 ja sen sisäistä logiikkaa selkeytettiin oppilaitosmuotojen järjestöjen edustajien kanssa. Koulutuksien lukumäärätietoja ja vastaajan taustatietoja koskevat kysymykset tehtiin pakollisesti vastattaviksi, muita tietoja koskevat kysymykset vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan ohittaa. Kunkin osion alussa oleva ”järjestää/ ei järjestä”-kysymys mahdollisti vastaajille oman oppilaitoksen kannalta epärelevanttien osioiden ohittamisen.

Opiskelijoiden määristä pyydettiin tilastoihin perustuvia tietoja vain maahanmuuttajakoulutuksesta, jossa kaikki opiskelijat ovat lähtökohtaisesti maahanmuuttajia. Niistä koulutuksista, joihin maahanmuuttajat osallistuivat kantaväestön joukossa, pyydettiin arvioita maahanmuuttajaopiskelijoiden määristä.

Kysely tehtiin myös ruotsiksi. Kutsu osallistua ja linkit verkkolomakkeisiin menivät oppilaitoksille keskusjärjestöjen kautta. Verkkolomake avattiin oppilaitoksille 21.9.2015. Vas-

tausaikaa annettiin neljä viikkoa. Annetun ajan kuluessa 70 prosenttia vapaan sivistystyön oppilaitoksista oli täyttänyt lomakkeen. Vastaamattomille oppilaitoksille lähetettiin muistutusviestit kahdesti parin viikon välein loka-marraskuussa. Keskenkäisen lomakkeen jättäneille lähetettiin ensin muistutusviesti ja vielä soitettiin niille, jotka eivät reagoineet sähköpostiviestiin. Verkkolomake suljettiin lopullisesti 13.11.2015.

Kyselystä tuli pitkä niiden oppilaitosten kannalta, joissa oli monenlaista maahanmuuttajakoulutusta. Vastaajille annettiin mahdollisuus tutustua kysymyksien sisältöön etukäteen pdf-muodossa. Kymmenisen vastaajaa käytti tarjottua tilaisuutta saada kyselyn tekijältä ohjausta. Myös keskeneräisten vastausten täydentämisessä tarvittiin monessa tapauksessa puhelinneuvontaa.

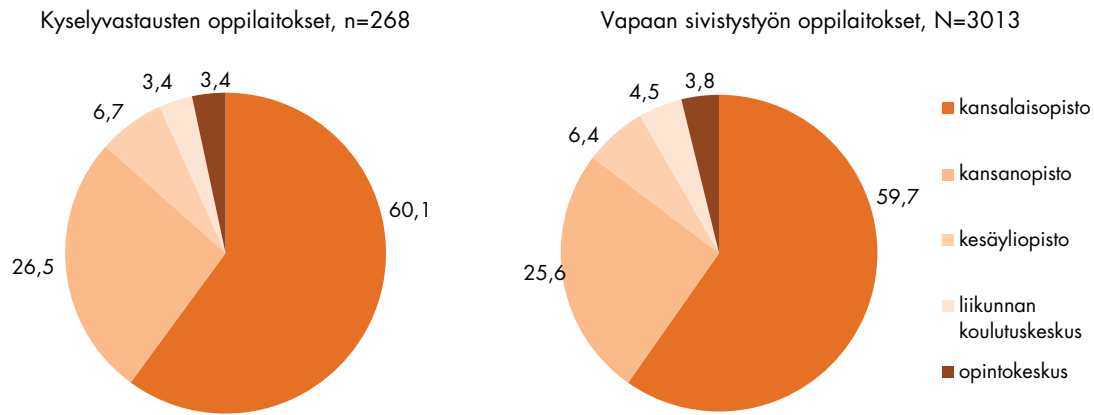
Kyselyn lopussa vastaajilta pyydettiin palautetta kyselyn toteuttamisesta. Kolmisenkymmentä vastaajaa kirjoitti mielipiteitään tuossa kohdassa, mutta palautetta annettiin runsaasti myös eri osioiden Lisätietoa -kohtiin. Monet vastaajat ilmoittivat palautteessaan, ettei oppilaitoksessa tilastoida opiskelijoiden tai henkilökunnan etnistä taustaa. Jotkut vastaajat ilmoittivat, ettei heillä ollut käytettävissään kysyttyjä tietoja ja jättivät pakollistenkin vastausten kohtia tyhjiksi tai kuittasivat ne nolilla. Joku vastaaja kirjoitti pitävänsä henkilöstön taustaa koskevaa kysymystä kielteisellä tavalla erottelevana. Moni kiitti ja kertoi pitävänsä tärkeänä, että maahanmuuttajakoulutuksesta tehdään selvitystä.

3.3. Vastaajat ja aineiston laatu

Kyselyyn saatiin vastaus 268 vapaan sivistystyön oppilaitoksesta (N=313). Vastausprosentti oli 85,5. Osa kyselyyn osallistuneista oppilaitoksista edusti useaa vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoa. Ne ilmoittivat tiedot joko yhdellä kertaa tai oppilaitosmuotokohtaisesti useampana täytettynä lomakkeena. Täytettyjen lomakkeiden määrää 264 käytetään selvityksessä vastaajien määränä. Vastauskohtaiset prosenttiosuudet on laskettu vastaajien määrästä, ellei muuta ole ilmoitettu. Vastauksista on analyysivaiheessa perattu pois päällekkäisyyksiä.

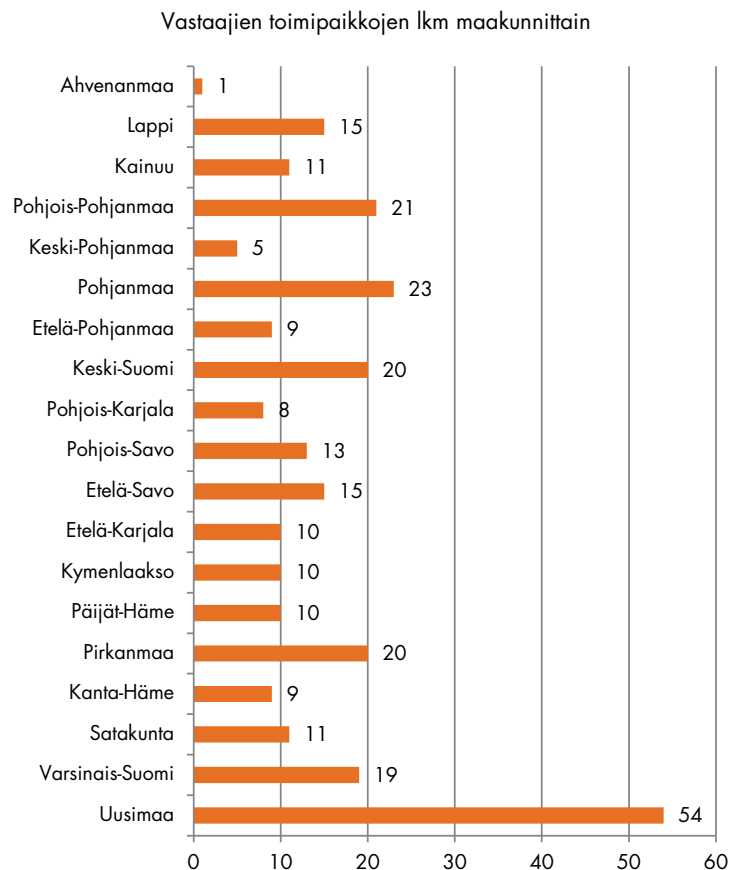
Lomakkeista 231 saatiin suomenkielisellä ja 33 ruotsinkielisellä kyselyllä. Aineistoa ei kuitenkaan vertailla kieliryhmittäin, koska sekä suomen- että ruotsinkielisellä lomakkeella ilmoittivat tietonsa useat kaksikieliset oppilaitokset.

Aineistossa ovat mukana maan suurimmat vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä suurimmat maahanmuuttajakoulutuksen järjestäjät tällä alalla. Mukana ovat myös edustavasti erikokoiset oppilaitokset ja myös runsaasti oppilaitoksia, joissa ei järjestetty maahanmuuttajakoulutusta vuonna 2014. Kyselyyn osallistuneiden oppilaitosmuotojen osuudet noudattelevat vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen jakaumaa (kuvio 1). Kuvioista näkyy, että liikunnan koulutuskeskukset ovat aliedustettuja aineistossa 1,1 prosenttiyksikön verran. Muiden oppilaitosmuotojen kohdilla erot ovat vähemmän kuin yksi prosenttiyksikkö.

Kuvio 1. Oppilaitosmuotojen osuudet kyselyyn vastanneiden ja vapaan sivistystyön oppilaitosten kokonaismääristä.

Vastauksia saatiin joka puolelta Suomea. Kuviossa 2 näkyy kyselyyn osallistuneiden organisaatioiden toimipaikkojen sijaintimaakunnat. Kyselyyn osallistuneilla 264 toimijalla oli yhteensä 284 toimipaikkaa. Alueelliset erot kyselyyn osallistumisessa olivat pieniä.

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden oppilaitosten toimipaikkojen sijainti maakunnittain.

Kyselyyn jätti vastaamatta 45 oppilaitosta. Vastaamatta saatettiin jättää, kun meneillään oli hallinnollinen muutos (yhdistyminen toisen oppilaitoksen kanssa, rehtorin vaihdos tms.), oppilaitoksella ei ollut maahanmuuttajakoulutusta tai kun kyselyn toteuttamisen aikaan oli erityistä kiirettä ja stressiä.

Jotkin yksittäiset kyselyyn osallistuneet oppilaitokset eivät vastanneet vapaana sivistystyönä järjestettyä maahanmuuttajakoulutusta koskeviin volyymikysymyksiin, vaikka ilmoittivat, että järjestävät kyseistä koulutusta. Näin teki muutama kansanopisto ja kansalaisopisto. Tämä vähentää hieman aineiston arvoa. Tuloksia kuvaavissa taulukoissa esitetään ainoastaan kyselyyn täytetyt arvot, mutta raportin lopussa olevassa yhteenvedossa arvioidaan todellista tilannetta pyöristämällä saatuja lukuja hieman ylöspäin.

Verkkokyselyllä kerätty aineisto on riittävän edustava ja kuvaa hyvin vapaan sivistystyön oppilaitoskenttää valtakunnallisesti ja alueellisesti.

3.4. Aineiston käsittely

Tietojen keruussa käytettiin SurveyMonkey -kyselyohjelmaa, josta vastaukset siirrettiin tilastolaskentaohjelmaan. Suomenkielisen ja ruotsinkielisen lomakkeen vastaukset yhdistettiin samaan tiedostoon, minkä jälkeen annetuista luvuista laskettiin sekä kokonaislukumääriä että jakaumia. Avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset luokiteltiin sisällön mukaan ja jaettiin ryhmiin oppilaitosmuodoittain. Avoimet vastaukset käytiin läpi ja niistä saaduilla tiedoilla täydennettiin tekstiin määrällisiä tietoja.

4. Tulokset

Aineiston mukaan 80 prosentilla kyselyyn tietonsa antaneista oppilaitoksista oli maahanmuuttajaopiskelijoita vuonna 2014. Näitä oppilaitoksia oli Suomen kaikilla alueilla. Kaksikymmentä prosenttia (53 vastaajaa) oppilaitoksista ilmoitti, ettei niillä ollut lainkaan maahanmuuttajia opiskelijoina tuona vuonna. Näitä vastauksia tuli kaikista maakunnista Ahvenanmaata, Päijät-Hämettä ja Pohjois-Karjalaa lukuun ottamatta. Neljänneksessä kansanopistoja ja viidenneksessä kesäyliopistoja ja liikunnan koulutuskeskuksia ei ollut maahanmuuttajaopiskelijoita, kansalaisopistojen ja opintokeskusten kohdalla maahanmuuttajaopiskelijattomien oppilaitosten osuudet olivat huomattavasti pienemmät.

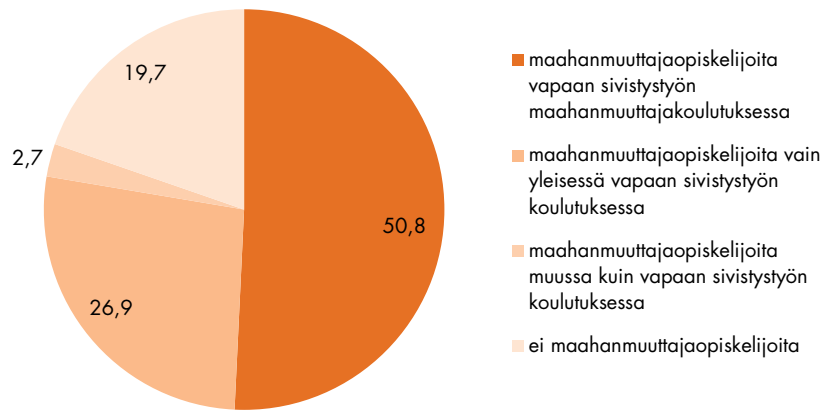
Kyselyn tuloksia tarkastellaan seuraavassa tarkemmin koulutusmuodoittain. Pääpaino on vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa, mutta mukana ovat myös työvoimakoulutus, tilauskoulutus, ammatillinen koulutus (maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus, näyttötutkintoon valmistava ammattikoulutus, tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus) ja yleissivistävä koulutus (aikuisten perusopetus, perusopetukseen valmistava opetus, aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus ja lukiokoulutukseen valmistava koulutus). Nuorten maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutusta koskevat tulokset esitetään erikseen, mutta sitä koskevat volyymitiedot sisältyvät vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen tietoihin.

Kunkin koulutusmuodon kohdalle on merkitty näkyviin suomenkielisellä ja ruotsinkielisellä lomakkeella saadut tiedot kyseisen koulutusmuodon järjestämisestä, mutta ei tehdä vertailuja tai johtopäätöksiä kielijaon pohjalta. Sekä suomen- että ruotsinkielisellä lomakkeella saatiin tietoja myös kaksikielisistä oppilaitoksista eikä aineiston erittely kieliryhmien mukaan ollut sen vuoksi mahdollista.

4.1. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus

Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus edustaa tämän alan oppilaitosten ydinosaa. Raportissa tarkastellaan sekä vapaana sivistystyönä järjestettyä maahanmuuttajakoulutusta että maahanmuuttajien osallistumista kantaväestön joukossa yleiseen vapaan sivistystyön koulutukseen. Kyselyyn osallistuneista (264) oppilaitoksesta 205:ssä oli maahanmuuttajaopiskelijoita vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa. Tämä oli 78 prosenttia vastaajista.

Vastaajista 51 prosenttia järjesti vapaana sivistystyönä erityistä maahanmuuttajakoulutusta ja lisäksi niillä saattoi olla yleisissä vapaan sivistystyön opinnoissa maahanmuuttajaopiskelijoita. Vain vapaan sivistystyön yleisissä opinnoissa oli maahanmuuttajaopiskelijoita 27 prosentilla vastaajista. Seitsemän oppilaitosta (vajaan 3 %) ilmoitti, että maahanmuuttajaopiskelijoita ei ollut vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa (vaan esim. ammatillisessa tai yleissivistävässä koulutuksessa). Kuviossa 3 esitetään vapaan sivistystyön koulutusta maahanmuuttajille järjestäneiden oppilaitosten prosenttiosuudet kyselyyn vastaajista.

Kuvio 3. Maahanmuuttajaopiskelijat vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa vuonna 2014, osuudet kyselyyn vastanneiden oppilaitosten kokonaismäärästä.

Kansalaisopistoista vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta ilmoitti järjestäneensä 96 oppilaitosta, kansanopistoista 28, kesäyliopistoista 6, liikunnan koulutuskeskuksista 3 ja opintokeskuksista 4 oppilaitosta. Useimmissa oppilaitoksissa oli sekä maahanmuuttajakoulutusta että maahanmuuttajaopiskelijoita yleisissä vapaan sivistystyön opinnoissa. Kuitenkin 45 oppilaitosta (17 % vastaajista, taulukon 2 kohta 1.1.) ilmoitti, että niillä oli maahanmuuttajakoulutusta – eli alueella oli maahanmuuttajia - mutta maahanmuuttajia ei ollut vapaan sivistystyön yleisten opintojen osallistujina.

Taulukko 2. Maahanmuuttajille järjestetty vapaan sivistystyön koulutus vuonna 2014, oppilaitosten jakautuminen oppilaitosmuodoittain.

	kan-salais-opistoja	kansan-opistoja	kesäyli-opistoja	liikunnan koulutus-keskuk-sia	opinto-kes-kuksia	yht	suomi	ruotsi
Vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa oli maahanmuuttaja-opiskelijoita, kohdat 1 ja 2 yhteensä	135	45	14	5	8	205	177	28
1. Vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen järjestäjiä, kohdat 1.1 ja 1.2 yhteensä	96	28	6	3	4	134	116	18
1.1. järjesti vapaana sivistystyönä maahanmuuttajakoulutusta	22	17	2	3	1	45	33	12
1.2. järjesti vapaana sivistystyönä sekä maahanmuuttajakoulutusta että yleistä koulutusta, jossa oli maahanmuuttaja-opiskelijoita	74	11	4	0	3	89	83	6
2. Järjesti vapaana sivistystyönä yleistä koulutusta, jossa oli maahanmuuttajaopiskelijoita	39	17	8	2	4	71	61	10
Vapaan sivistystyön opinnoissa ei ollut maahanmuuttajaopiskelijoita	1	6	0	0	0	7	7	0

Vastaajien antamissa lisätiedoissa kuvastuivat mm. oppilaitosten ja niiden sijaintipaikkojen ominaispiirteet:

Meillä ei ole paljon kunnassa maahanmuuttajia. He ovat tänne vaimoksi tulleita, Venäjältä 2 ja Thaimaasta 1, jotka käyvät kursseillamme. Muitakin olisi, mutta heitä ei saada kursseillemme. (kansalaisopisto)

Kansanopistomme järjestää koulutusta maahanmuuttajille, mutta muilla linjoillamme opiskelee myös maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. (kansanopisto)

Maahanmuuttajia on ollut jäsenjärjestöjen kursseilla normaalin opintokeskustuen piirissä sekä opintoselitystyyppisenä tuettuna jäsenjärjestöjen järjestämänä koulutuksena. (opintokeskus)

Opiskelijoiden määrä vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa

Vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa oli kyselyn mukaan lähes 30 000 osallistujaa, joista 60 prosenttia oli naisia. Eniten maahanmuuttajia oli kansalaisopistojen ja toiseksi eniten opintokeskusten järjestämässä koulutuksessa. Urheilupuistojen osuus on vaatimaton. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa vuonna 2014.

	Maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä ja naisten ja miesten osuudet				
	naiset	%	miehet	%	yht.
kansalaisopisto	12 056	61	7 672	39	19 728
kansanopisto	1 377	57	1 031	43	2 408
kesäyliopisto	1 716	58	1 239	42	2 955
liikunnan koulutuskeskus	29	63	17	37	46
opintokeskus	2 395	58	1 734	42	4 129
Yhteensä	17 573	60	11 693	40	29 266

Kansalaisopistojen ja kansanopistojen kohdalla voidaan kyselyllä saatuja tietoja verrata Opetushallituksen vuotta 2014 koskevaan tilastoon³²: maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijamäärä kansalaisopistoissa oli 21 086 ja kansanopistoissa 3 388. Vertailu osoittaa, että ero kyselyn ja Opetushallituksen tilaston tiedoissa on kansanopistojen kohdalla merkittävä, 980 opiskelijaa. Kyselyaineistoon ei siis saatu muutamien isojen maahanmuuttajakoulutusta järjestävien kansanopistojen tietoja. Kansalaisopistotietojen ero on pieni ja hyvässä suhteessa kyselyn vastausprosenttiin.

32 Opetushallitus. Oppilas-/opiskelijämääräraportit

Opetustuntien määrä ja sisältö vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa

Maahanmuuttajakoulutuksen kyselyssä ilmoitettujen opetustuntien lukumäärät on koottu taulukkoon 4. Opetustunteja on pidetty eniten kansalaisopistoissa ja seuraavaksi kansanopistoissa. Opintokeskusten ja kesäyliopistojen opetustuntimäärät ovat huomattavasti pienemmät. Urheiluopistot ovat mukana, mutta hyvin vaatimattomin luvuin.

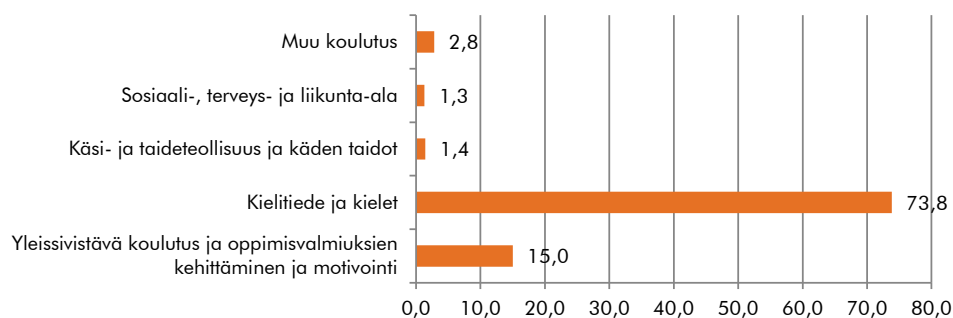
Taulukko 4. Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opetustuntien määrät oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	Opetustunnit	Koulutukset	tuntien lkm/koulutus
	lkm	lkm	
kansalaisopisto	68 180	1 468	46
kansanopisto	48 676	131	372
kesäyliopisto	4 936	126	39
liikunnan koulutuskeskus	101	3	34
opintokeskus	9 849	191	52
Yhteensä	124 292	1 897	66

Opetustuntien keskimääräinen lukumäärä koulutusta kohti oli 66, mutta vaihteluväli ulottuu lyhytkursseista lukuvuoden mittaisiin linjaopintoihin. Kansanopistoissa opetustuntien keskimäärä koulutusta kohden on moninkertainen muihin oppilaitosmuotoihin verrattuna.

Opetustunneista valtaosa oli kielikoulutusta (74 %). Seuraavana oli yleissivistävä koulutus ja oppimisvalmiuksien kehittäminen ja motivointi (15 %). Seuraavina olivat huomattavasti pienemmin prosenttiosuuksin käsi- ja taideteollisuus, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä muu koulutus. Viiden suurimman koulutusalan osuudet on esitetty kuviossa 4.

Opetustuntien jakautuminen, viisi suurimman %-osuuden saanutta koulutusala

Kuvio 4. Vapaan sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opetustuntien jakautuminen koulutusaloittain vuonna 2014.

Kuviosta 4 näkyy, että maahanmuuttajakoulutuksen opetustunneista pääosa on kielten opetusta. Oppilaitosmuotojen erilaiset profiilit tulevat esiin, kun tarkastellaan, miten opetustunnit jakautuvat koulutusaloille oppilaitosmuodoittain. Kesäyliopistoissa kielten opetukseen käytettiin lähes 100 prosenttia maahanmuuttajakoulutuksen vapaan sivistystyön

tunneista, kansalaisopistoissakin yli 90 prosenttia ja kansanopistoissa 85 prosenttia. Liikunnan koulutuskeskuksissa käytännössä kaikki opetustunnit menivät sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutukseen. Opintokeskusten profiili on myös aivan omanlaisensa, sillä niissä vajaa puolet opetustunneista meni kielten opetukseen, mutta loput tunnit jakautuvat muita huomattavasti tasaisemmin eri koulutusaloille. Painotus maahanmuuttajien oppimisvalmiuksia kehittävään ja oppimiseen motivoivaan koulutukseen näkyy opintokeskuksissa ja kansanopistoissa. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. *Oppilaitosmuotojen opetustuntien jakautuminen koulutusaloittain: suurimmat osuudet.*

	%-osuus opetustunneista, kansalaisopisto	%-osuus opetustunneista, kansanopisto	%-osuus opetustunneista, kesäyliopisto	%-osuus opetustunneista, liikunnan koulutuskeskus	%-osuus opetustunneista, opintokeskus
	%	%	%	%	%
Yleissivistävä koulutus ja oppimisvalmiuksien kehittäminen ja motivointi	1,5	10,4	-	-	18,3
Kielitiede ja kielet	92,5	85,1	99	-	42,1
Käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot	1	0,5	-	-	4,3
Viestintä- ja informaatioala	0,7	0,2	-	-	-
Sosiaalitieteet	0,3	0,1	-	-	5,3
Luonnontieteiden ala	-	-	-	-	6,5
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1	0,4	-	100	5,8

Vapana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen vertailua maakunnittain

Vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta järjestettiin kaikissa maakunnissa. Siitä noin puolet opiskelijamäärien mukaan ja vajaa puolet opetustuntien mukaan järjestettiin Uudellamaalla. Seuraavana tuli Varsinais-Suomi, jonka vastaavat osuudet olivat 9 ja 13 prosenttia, sitten Pohjanmaa (4 ja 12 %), Kymenlaakso (3 ja 9 %) ja Etelä-Karjala (3 ja 4 %). Vähiten koulutusta järjestettiin Keski-Pohjanmaalla, jossa osuudet olivat alle puoli prosenttia, ja Ahvenanmaalla, osuudet noin puoli prosenttia. Muiden maakuntien osuudet olivat prosentin tai parin luokkaa. Opintokeskusten toimintaa ei voida tässä selvityksessä jakaa maakunnittain. Niiden yhteinen osuus oli 14 prosenttia maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijoista ja kahdeksan prosenttia opetustunneista.

Uudellamaalla maahanmuuttajakoulutusta järjestivät pääasiassa kansalaisopistot. Pääkaupunkiseudun neljän suuren kansalaisopiston kärki erottuikin aineistossa selvästi. Niissä maahanmuuttajaopiskelijoita oli 2 500–3 000, kun valtaosassa oppilaitoksia heitä oli alle 100 ja joissakin vain 3–5. Muissa maakunnissa maahanmuuttajakoulutuksen järjestäjinä oli suhteellisesti enemmän myös kansanopistoja, joissa opiskelu on päätoimista, opetustuntimäärät ovat suhteessa suurempia ja opetustunteja oli keskimäärin enemmän opiskelijaa kohden.

Kotoutumissuunnitelman pohjalta omaehtoiseen opintoihin osallistuminen

Työ- ja elinkeinotoimiston vahvistaman kotoutumissuunnitelman pohjalta omaehtoiseen opintoihin osallistuvilla maahanmuuttajilla on mahdollisuus saada rahallista tukea. Oppilaitosten edustajat eivät välttämättä saa tietoa siitä, onko vapaana sivistystyönä järjestettyihin opintoihin osallistuvilla maahanmuuttajilla kotoutumissuunnitelma, koska kotoutumissuunnitelmat tehdään työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan viranomaisten kanssa eikä tieto aina välity oppilaitokseen. Tämän nostivat esiin monet kyselyyn vastaajista:

”Opintojen yhteydessä ei ole selvitetty kotoutumissuunnitelmaa ellei opiskelija itse sitä ollut ilmoittanut. Saatuja henkilökohtaisia tietoja ei ole tilastoitu”. (kansalaisopisto)

Ei ole tietoa, jos näin on tehty (osallistuttu kotoutumissuunnitelman pohjalta). TE-toimistojen käytännöt vaihtelevat Pirkanmaalla. (kansalaisopisto)

Moni vastaaja totesi, että vapaan sivistystyön yleiseen koulutukseen osallistuu maahanmuuttajia myös kotoutumissuunnitelman pohjalta, mutta näitä osallistujia ei tilastoida erikseen.

Kaikilla vapaan sivistystyön linjoilla oli omaehtoisena opintoja suorittavia. (kansanopisto)

Kuitenkin 28 prosenttia vastaajista ilmoitti järjestävänsä koulutusta omaehtoiseen kotoutumisopintoihin kotoutumissuunnitelman pohjalta osallistuville. Nämä vastaajat edustivat kaikki kansalaisopistoa tai kansanopistoa.

Taulukko 6. *Kotoutumissuunnitelman perusteella omaehtoiseen kotoutumiskoulutukseen osallistuville järjestetyn vapaan sivistystyön koulutuksen osallistujien, opetustuntien ja koulutuksien määrät sekä nais- ja miesopiskelijoiden osuudet vuonna 2014.*

	yhteensä	%	kansalaisopisto	%	kansanopisto	%
naisopiskelijoita	1 757	58,8	1 013	61,4	744	55,7
miesopiskelijoita	1 229	41,2	638	38,6	591	44,3
opiskelijoita yhteensä	2 986	100,0	1 651	100,0	1 335	100,0
opetustuntien lkm	58 111		21 066		37 045	
koulutuksien lkm	634		351		283	
vastaajia	35		20		15	

Yhteistyö työ- ja elinkeinotoimiston kanssa näyttää olevan käytäntönä näissä oppilaitoksissa ja koulutuksen toteuttamisessa ja hyväksyttämässä käytetään apuna Opetushallituksen antamia kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita.

Läbes kaikilla te-toimiston asiakkaana olevilla maahanmuuttajataustaisilla työnhakijoilla yhtenä kotoutumista tukevana toimenpiteenä ja vaihtoehtona kotoutumissuunnitelmassa on opiskella suomen kieltä kansalaisopiston suomen kursseilla esim. tilanteissa, missä henkilö ei ole päässyt työvoimakoulutuksena toteutettaville kotoutumiskursseille tai odottaa pääsyä koto-kurssille tai hän on esim. työkokeilussa ja haluaa oppia samanaikaisesti lisää suomen kieltä. (kansalaisopisto)

Järjestimme lukuvuoden kestävän kotoutumiskoulutuksen, johon opiskelijat saivat TE-toimiston päätöksellä kotoutumistukea. Koulutus oli omaehtoista kotoutumiskoulutusta. (kansalaisopisto)

Kaikki maahanmuuttajille järjestetyt kurssit opistollamme ovat te-toimiston hyväksymiä ja omaehtoisia. Opetussuunnitelmat on laadittu opetushallituksen koto-opsin pohjalta ilman pakollista työharjoittelua. (kansanopisto)

Opetussuunnitelman perusteiden käyttö

Opetushallitus on julkaissut aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta varten opetussuunnitelman perusteet, samoin luku- ja kirjoitustaidon koulutusta varten.³³ Opetussuunnitelman perusteita tulee kotoutumislain mukaan käyttää kotoutumiskoulutuksessa ja niitä suositellaan käytettäväksi myös omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä.

Kyselyvastausten mukaan opetussuunnitelman perusteita käytettiin vain kansalaisopistojen ja kansanopistojen järjestämässä omaehtoisessa maahanmuuttajakoulutuksessa. Opetustunneista 44 prosenttia järjestettiin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan ja 22 prosenttia luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Lisäksi opetussuunnitelmien perusteita käytetään soveltuvin osin, ensin mainittua 22 prosentissa ja jälkimmäistä 12 prosentissa opetustunteja.

I samband med projektet "Utbildning för unga invandrare" har delar av läroplan-sgrunderna beaktats. (kansanopisto)

Taulukossa 7 esitetään kokonaistilanne. Tieto saatiin 115 vastaajalta.

Taulukko 7. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden ja luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden käyttö vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa vuonna 2014.

	% osuus opetustunneista, yht.	%-osuus opetustunneista, kansalaisopistot	%-osuus opetustunneista, kansanopistot
Kotoutumiskoulutuksen OPS:n perusteiden pohjalta järjestetty koulutus	44,0	68,2	32
Kotoutumiskoulutuksen OPS:n perusteita osittain soveltaen järjestetty koulutus	22,0	20,4	21
Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutuksen OPS:n perusteiden pohjalta järjestetty koulutus	22,0	5,5	31
Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutuksen OPS:n perusteita osittain soveltaen järjestetty koulutus	12,0	5,9	15

33 Opetushallitus 2012 a ja b

Opetussuunnitelman perusteiden käyttöä säätelee mm. se, onko kotoutumiskoulutus valtion vai kunnan ”vastuulla”. Työvoimapoliittisesta kotoutumiskoulutuksesta vastaa ja sen rahoittaa työ- ja elinkeinoministeriön kautta valtio ja siinä tulee käyttää virallisia opetus-suunnitelman perusteita. Kunnan vastuulla olevan koulutuksen järjestämisessä katsotaan olevan enemmän soveltamisvaraa:

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa käytetään OPH:n perusteiden mukaisia opetussuunnitelmia / valtion vastuulla olevat kotoutujat. Kunnan vastuulla olevat kotoutujat opiskelevat kaupungin rahoituksella toteutettavassa koulutuksessa, jotka perustuvat osittain OPH:n antamiin perusteisiin, esim. luku- ja kirjoitustaidon opetus. (kansalaisopisto)

Opiskelijamaksut maahanmuuttajien koulutuksessa

Vapana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen rahoitus koostuu yleensä valtionosuudesta, ylläpitäjän osuudesta ja opiskelijan osuudesta, joka peritään opiskelija-, opinto- tai kurssimaksuna. Kyselyllä selvitettiin myös opiskelijan rahoitusosuutta vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa. Tähän kysymykseen saatujen vastausten (n=183) mukaan 18 prosenttia oppilaitoksista ei perinyt opiskelijan osuutta maahanmuuttajakoulutuksen osallistujilta lainkaan. Lähes puolet vastaajista, 46 prosenttia, taas kertoi, että maksu perittiin aina.

Taulukko 8. Maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijan maksuosuuden periminen oppilaitosmuodittain vuonna 2014.

	%-osuus vastaajista, yht.	%-osuus vastaajista, kansalais- opisto	%-osuus vastaajista, kansan- opisto	%-osuus vastaajista, kesäyli- opisto	%-osuus vastaajista, liikunnan koulutus- keskus	%-osuus vastaajista, opinto- keskus
opinto-/kurssi-/opiskelijamaksu perittiin aina	46	44	46	85	25	25
opinto-/kurssi-/opiskelijamaksua ei peritty lainkaan	18	17	21	0	25	37
opinto-/kurssi-/opiskelijamaksu perittiin joissakin tapauksissa.	35	38	32	15	50	37
vastaajia	183	124	37	13	4	8

Kun maksu perittiin, oli se kuitenkin usein oppilaitoksen normaalihintoja alempi. Alennus toteutettiin yleensä opintoseteliavustuksella:

Kursavgift uppbars alltid, men invandrare hade möjlighet att få 25% rabatt på vissa kurser i form av studiesedelbidrag. (kansalaisopisto)

Osalla opiskelijoista korvattiin opintomaksusta 50 % opintosetelillä. (kansanopisto)

Reilu kolmannes vastaajista kertoi, että maahanmuuttajaopiskelijat maksoivat tietyistä koulutuksista ja tiettyjä koulutuksia järjestettiin maksuttomina. Usein kotoutumiskoulutukseen verrattavissa olevat tai sitä tukevat kurssit olivat maksuttomia ja muut vapaan sivistystyön kurssit maksullisia, mutta vastauksissa oli vaihtelua oppilaitoskohtaisesti.

Pääsääntöisesti suomen kielen koulutuksesta maahanmuuttajille perittiin opintomaksu, mutta opintosetelien ansiosta maksut olivat hyvin kohtuullisia esim. 50 h/ 20 euroa ja 25 h/ 10 euroa. Sen sijaan ilman kurssimaksua tarjottiin mm. monikulttuurista naisten keskustelupiiriä sekä tukiovetusta vertaisohjaajan avulla suomen kieleen. (kansalaisopisto)

Maahanmuuttajille tarkoitettu S2-kielen kurssi on ilmainen, mutta muista kursseista kuten käsityö- tai kuvataidekursseista peritään maksu. (kansalaisopisto)

Suomen kielen kursseilla perittiin maksu, hygieniaosaamiskoulutuksessa ei peritty (OPH:n opintosetelikurssi). (kansalaisopisto)

Verkkokurssit olivat osallistujille ilmaisia. (kesäyliopisto)

Joissain tapauksissa valmiiksi opintosetelillä alennettu opintomaksu voitiin laskuttaa järjestöltä tai koulutuksen järjestämiseen saatiin tukea kunnalta tai esimerkiksi kaupungin monikulttuurisuuskeskukselta, jolloin koulutus oli osallistujille ilmaista. Joskus maahanmuuttajakoulutukseen osallistujat maksoivat vain pienen kirjautumismaksun. Oppilaitos saattoi myös olla joustava opintomaksun perimisessä:

Kurssimaksu perittiin pääsääntöisesti jokaiselta, mutta jos opiskelija ei jossakin kuussa pystynyt yllättävien menojensa takia maksamaan, jätettiin kurssimaksun periminen häneltä siinä kuussa tai hän maksoi vain osan maksusta. (kansanopisto)

Maahanmuuttajakoulutuksen opintomaksujen keskimääräisestä suuruudesta saatiin kyselyvastausten perusteella suuntaa antava kuva. Oppilaitosmuodoissa maksut olivat keskimäärin seuraavat:

- kansalaisopistot, 10 opetustuntia: 15 €, vaihteluväli 3–100 €
- kansanopistot, 1 opiskelijaviikko: 65 €, vaihteluväli 20–300 €
- kesäyliopistot, 10 opetustuntia: 28 €, vaihteluväli 9–75 €
- liikunnan koulutuskeskukset, 1 opiskelijavuorokausi: 49 €, vaihteluväli 45–50 €
- opintokeskukset, 10 opetustuntia: 80 €, vaihteluväli 10–160 €

Oppilaitoksilta kysyttiin myös, mikä taho maksaa vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijan maksuosuuden. Kaikissa tähän kysymykseen vastanneissa kesäyliopistoissa maksaja oli opiskelija itse ja maksua on useimmiten alennettu opintoseteliavustuksella (taulukko 9). Kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa maksua ei ole yhtä usein peritty opiskelijalta. Kummassakin oppilaitosmuodossa järjestettiin nuorille maahanmuuttaja-aikuisille nuorisotakuukoulutusta, jonka opiskelijamaksuosuus katettiin kokonaan opintoseteliavustuksella. Liikunnan koulutuskeskusten vastaajamäärä on tämän kysymyksen kohdalla pieni (2), mutta ilmeisesti niissä ja myös opintokeskuksissa on ollut maahanmuuttajille tarjolla sekä maksutonta koulutusta että maksullista koulutusta.

Taulukko 9. Maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijan maksuosuuden maksaja/rahoitus oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

Maksaja	%-osuus vastaajista, yht.	%-osuus vastaajista, kansalais-opisto	%-osuus vastaajista, kansan-opisto	%-osuus vastaajista, kesäyli-opisto	%-osuus vastaajista, liikunnan koulutus-keskus	%-osuus vastaajista, opinto-keskus
opiskelija itse	82,2	84,7	77	100	50	40
opintohetki	72,6	73,5	70	84,6	50	60
työvoimatoimisto	6,8	5,1	10	15,4	0	0
muu maksaja/rahoitus	32,2	28,6	43	7,7	50	40
vastaajia	148	98	30	13	2	5

Useimmiten opiskelijan osuutta katettiin vastausten mukaan opintohetkiavustuksella. Sen lisäksi opiskelijan maksuosuuden on voinut maksaa työ- ja elinkeinotoimisto, mutta myös kunta, kunnan sosiaalitoimisto tai kansainvälisyys- tms. keskus, vastaanottokeskus, työnantaja, järjestö, seurakunta, kirkkokunta tai isäntäperhe. Myös laatu- ja kehittämisavustusta on käytetty siihen, että koulutus on voitu tarjota osallistujille maksuttomana.

Kyselyaineiston mukaan maahanmuuttajaopiskelijat maksoivat yleensä normaalin opintomaksun vapaan sivistystyön yleiseen koulutukseen osallistuessaan. Jos oppilaitoksella oli opintohetkiavustusta käytössä, sitä voitiin käyttää maksun pienentämiseen.

Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus (opintohetki)

Kansalais- ja kansanopistot ovat voineet hakea Opetushallituksesta opintohetkiavustusta maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutukseen. Vuosina 2013 ja 2014 avustusta myönnettiin yhteensä 19 kansalaisopistolle ja 14 kansanopistolle – avustuksen saajissa on osin samoja oppilaitoksia kummankin vuoden hauissa³⁴. Kyselyyn vastaajista 17 kansalaisopistoa ja 10 kansanopistoa ilmoitti järjestäneensä maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutusta vuonna 2014, mutta kaksi vastaajaa kertoi koulutuksen aloituksen siirtyneen vuoden 2015 puolelle. Nuorisotakuukoulutuksen tietoja tarkastellaan tässä kohdassa omana kokonaisuutenaan, mutta ne sisältyvät myös vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen tietoihin kohdassa 2.1.

Taulukko 10. Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus, järjestäjien lukumäärät oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht	%-osuus kyselyyn osallistujista	kansalais-opisto	kansan-opisto
järjesti	25	2	27	10,2	17	10
kyselyyn vastanneita	231	33	264	100,0		

³⁴ Opetushallitus. Vapaa sivistystyön valtionavustukset. http://www.opetushallitus.fi/rahoitus/valtion-avustukset/vapaa_sivistystyo. Luettu 14.12.2015

Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutuksessa oli kyselyvastausten mukaan 940 opiskelijaa, joista 670 kansalaisopistoissa ja 170 kansanopistoissa. Kansalaisopistoissa opiskelijoista oli noin puolet naisia ja puolet miehiä, mutta kansanopistoissa naisten osuus oli selvästi pienempi, 38 prosenttia. Tämä poikkeaa muusta vapaana sivistystyönä järjestetystä maahanmuuttajakoulutuksesta, jossa oli tämän selvityksen mukaan enemmän naisia kaikissa oppilaitosmuodoissa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutuksen opiskelijoiden ja opetustuntien lukumäärät sekä nais- ja miesopiskelijoiden määrien suhde kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa vuonna 2014.

	yhteensä	%	kansalaisopisto	%	kansanopisto	%
naisopiskelijoita	440	47	326	49	65	38
miesopiskelijoita	500	53	344	51	105	62
opiskelijoita yht.	940	100	670	100	170	100
opetustuntien lkm	17 041		11 044		5 997	
vastaajia	25		16		9	

Opetustunteja järjestäjää kohden laskettuna oli keskimääräisesti lähes yhtä paljon sekä kansalaisopistoissa (660 opetustuntia) että kansanopistoissa (690 opetustuntia), mutta kansanopistoissa oli opetustunteja keskimäärin noin kaksinkertainen määrä opiskelijaa kohden laskettuna.

Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutuksen sisältö koostui yleensä kieli- ja kulttuuriopinnoista, joihin saatettiin liittää erilaisia perusopetusta täydentäviä, jatko-opintoihin pääsyä tai työnhakua tukevia tai opiskelutaitoihin liittyviä kursseja, yhteiskunta- ja työelämätaitojen opettelua, tietotekniikkakoulutusta, taide- ja taitoaineita, elämänhallintaa sekä toiminnallisia jaksoja, jotka saattoivat sisältää työpajatoimintaa, koulutuskokeiluja ja työharjoittelua. Jossain oppilaitoksessa koulutus järjestettiin peruskoulun päättötodistusta tavoitteleville, jossain taas korkeakouluvalmiuksiaan parantaville. Kansalais- ja kansanopistojen järjestämien koulutusten sisällöt muistuttivat vastausten perusteella toisiaan. Osa koulutuksista toteutettiin yhteistyössä toisen oppilaitoksen, esimerkiksi aikuislukion kanssa. Oppilaitokset tarjosivat opiskelijoille osana opintoja myös opinto-ohjausta, tukiopetusta tai henkilökohtaista ohjausta.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä vapaana sivistystyönä järjestetyssä muussa koulutuksessa

Kokonaiskuvan saamiseksi maahanmuuttajien määristä oppilaitoksissa pyydettiin kyselyyn vastaajia myös arvioimaan vapaan sivistystyön yleisiin opintoihin osallistuvien maahanmuuttajien määrää. Arvion antaminen osoittautui haasteelliseksi. Viidennes vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Annetut arviot vaikuttavat varsin varovaisilta. Luvut näkyvät oppilaitosmuodoittain taulukossa 12.

Taulukko 12. Vapaan sivistystyön yleiseen koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajien lukumäärät oppilaitosmuodittain vuonna 2014.

	Maahanmuuttajaopiskelijoita, lkm
Vapaana sivistystyönä järjestetty muu koulutus *	16 787
kansalaisopisto *	9 956
kansanopisto *	888
kesäyliopisto *	866
liikunnan koulutuskeskus *	1 780
opintokeskus *	3 375

*) Lukumäärä perustuu arvioon.

Kansalaisopistot ja opintokeskukset johtavat myös yleisiin vapaan sivistystyön koulutuksiin osallistuneiden maahanmuuttajien määrässä, mutta täällä liikunnan koulutuskeskukset nousevat kolmansiksi. Selityksenä ovat ehkä maahanmuuttajista koostuvat urheilujoukkueet, jotka osallistuvat joukkueurheiluun erikoistuneen liikunnan koulutuskeskuksen lyhyisiin koulutuksiin.

Saatujen arvioiden mukaan yleiseen koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajien lukumäärä vaihteli oppilaitoksittain muutamasta henkilöstä muutamaa tuhatta henkilöön. Vastaamisen teki vaikeaksi se, ettei opiskelijoiden etnistä taustaa kysytty tai tilastoida kuten varsin moni kyselyyn vastaaja huomauttikin antamassaan palautteessa.

Vuosittain talossa opiskelee 4 000 aikuista, emmekä mitenkään erottele opiskelijoiden taustoja. (kansanopisto)

Maahanmuuttajataustaisia on voinut ilmoittautua kaikille kesäyliopiston kursseille. Emme kykene erottelemaan heitä mitenkään. Ainoa alue on Efi-kurssit (meillä suomi toisena tai vieraana kielenä). (kesäyliopisto)

Urheiluopiston vapaan sivistystyön kursseilla (läbinnä lasten ja nuorten jalkapallon valmennusleireillä ja valmentajakoulutuksissa) on mukana maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, mutta heitä ei ole toistaiseksi tilastoitu erikseen. (liikunnan koulutuskeskus)

4.2. Työvoimakoulutus maahanmuuttajille

Kyselyyn vastaajista 13 kansalaisopistoa, kolme kansanopistoa ja yksi kesäyliopisto, yhteensä 17 oppilaitosta, ilmoitti järjestäneensä työvoimakoulutusta maahanmuuttajille vuonna 2014 (taulukko 13). Liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset eivät järjestäneet sitä lainkaan.

Taulukko 13. Työvoimakoulutuksen järjestäminen maahanmuuttajille vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht	%-osuus kyselyyn vastanneista	kansalais- opisto	kansan- opisto	kesä- yliopisto	liikunnan koulutus- keskus	opinto- keskus
järjesti	14	3	17	6,4	13	3	1	0	0
kyselyyn vastanneita	231	33	264	100,0					

Kymmenen kansalaisopistoa ja kolme kansaopistoista järjesti työvoimakoulutuksena kotoutumiskoulutusta. Opiskelijoita oli yhteensä runsaat 2 900. Naisten osuus oli hieman suurempi (54 %) kuin miesten (46 %). (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Työvoimakoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus: opiskelijoiden, opetustuntien ja koulutusten määrä vuonna 2014.

	yht.	%-osuus	kansalaisopisto	kansanopisto
naisopiskelijoita	1 600	54,4	1 252	348
miesopiskelijoita	1 339	45,6	1 057	282
opiskelijoita yht.	2 939	100,0	2 309	630
opetustuntien lkm	81 008		58 254	12 754
koulutuksien lkm	185		140	45
vastaajia	13		10	3

Muutammat oppilaitokset järjestivät kotoutumiskoulutuksen lisäksi muutakin työvoimakoulutusta, johon osallistui yhteensä 186 maahanmuuttajaopiskelijaa (taulukko 15).

Taulukko 15. Työvoimakoulutuksena maahanmuuttajille järjestetty muu koulutus: opiskelijoiden, opetustuntien ja koulutusten määrä vuonna 2014.

	yht.	%-osuus	kansalaisopisto	kansanopisto	kesäyliopisto
naisopiskelijoita	112	60,2	19	81	12
miesopiskelijoita	74	39,8	12	58	4
opiskelijoita yht.	186	100,0	31	139	16
opetustuntien lkm			228	0	1 435
koulutuksien lkm	20		2	16	2
vastaajia	6		4	1	1

4.3. Tilauskoulutus maahanmuuttajille

Kahdeksantoista vastaajaa ilmoitti, että oppilaitos oli järjestänyt tilauskoulutusta maahanmuuttajille vuonna 2014. Näin vastasi 12 kansalaisopistoa, neljä kansanopistoa, kaksi kesäyliopistoa ja yksi opintokeskus. (Taulukko 16.) Tämä on vajaa seitsemän prosenttia kyselyyn vastaajista.

Taulukko 16. Tilaukoulutuksena maahanmuuttajakoulutusta järjestäneet vapaan sivistystyön oppilaitokset vuonna 2014: lukumäärä ja osuus kyselyyn osallistuneista.

	suomi	ruotsi	yht.	%-osuus kyselyyn vastanneista	kansalais- opisto	kansan- opisto	kesä- yliopisto	liikunnan koulutus- keskus	opinto- keskus
järjesti	16	2	18	6,8	12	4	2	0	1
kyselyyn vastanneita	231	33	264	100,0					

Tilattuna järjestetyn kotoutumiskoulutuksen järjestäjiä oli vain kolme oppilaitosta, joiden kolmessa opintoryhmässä oli yhteensä 46 opiskelijaa. Valtaosa näistä opiskelijoista oli miehiä. Luvut ovat kuitenkin pieniä. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Tilaukoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus vuonna 2014.

	yht.	%	kansalaisopisto	kansanopisto
naisopiskelijoita	9	19,6	4	5
miesopiskelijoita	37	80,4	2	35
opiskelijoita yht.	46	100,0	6	40
opetustuntien lkm	829		29	800
koulutuksien lkm	3		1	2
vastaajia	3		1	2

Oppilaitokset järjestivät maahanmuuttajille myös muuta tilaukoulutusta. Yhdeksän kansalaisopiston, kolmen kansanopiston, kahden kesäyliopiston ja yhden opintokeskuksen tarjoamissa opinnoissa oli yhteensä runsaat 1 000 opiskelijaa, naisia 58 prosenttia, miehiä 42 prosenttia. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Muu tilaukoulutuksena järjestetty maahanmuuttajakoulutus vuonna 2014, opiskelijoiden lukumäärät ja sukupuolijakauma, opetustuntien ja koulutuksien lukumäärät

	yht.	%	kansalais- opisto	kansanopisto	kesäyliopisto	opintokeskus
naisopiskelijoita	593	58,0	471	25	41	6
miesopiskelijoita	429	42,0	345	18	6	10
opiskelijoita yht.	1 022	100,0	816	43	47	16
opetustuntien lkm	5 515		3 597	1 910	30	2
koulutuksien lkm	47		37	8	2	1
vastaajia	15		9	3	2	1

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilta olivat tilanneet koulutusta maahanmuuttajille kunnat, kansainväliset ja kotimaiset yritykset, säätiöt ja yhdistykset, ulkomaan konsulaatti ja maakuntahallinto.

4.4. Ammattikoulutus

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettiin vuonna 2014 myös ammatillista peruskoulutusta tai lisäkoulutusta tai maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Kolmellakymmenellä seitsemällä kansanopistolla ja yhdeksällä liikunnan koulutuskeskuksella on ammatillisen koulutuksen järjestämislupa. Jotkut opintokeskukset ja kesäyliopistot järjestävät myös tutkintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta. Kyselyyn vastaajista yli 90 prosenttia joko ohittivat kysymyksen tai ilmoittivat, ettei järjestänyt ammatikoulutusta maahanmuuttajille vuonna 2014. Ammatikoulutuksen järjestäjiä oli 8,5 prosenttia vastaajista. Pääosa näistä oppilaitoksista järjesti ammatillista lisäkoulutusta. Kansanopistot ovat ottaneet vahvimmin maahanmuuttajat mukaan ammatikoulutukseen. Sama oppilaitos saattoi järjestää sekä valmistavaa että perus- tai lisäkoulutusta. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Ammatikoulutuksen järjestäminen maahanmuuttajille vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht.	%-osuus kyselyyn osallistu- neista	kan- salais- opisto	kansan- opisto	kesä- yliopisto	liikunnan koulutus- keskus	opinto- keskus
järjesti maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta	5	2	7	2,7	0	7	0	0	0
järjesti ammatillista koulutusta	9	0	9	3,4	0	8	0	1	0
järjesti ammatillista lisäkoulutusta	15	0	15	5,7	1	12	0	1	1
ei järjestänyt näitä koulutuksia	159	26	185	70,1	134	30	12	3	6
ohitti kysymyksen	43	5	52	19,7					
kyselyyn vastanneita	231	33	264	100,0					

4.4.1. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus

Ennen ammatillista peruskoulutusta maahanmuuttaja voi osallistua valmistavaan koulutukseen. Valmistava koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa, ja se kestää puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Tavoitteena on parantaa opiskelijan kielitaitoa ja muita ammatillisissa opinnoissa tarvittavia valmiuksia ja elämänhallintaa sekä tutustutaan eri ammatteihin ja ammatilliseen opiskeluun. Opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.³⁵ Vuonna 2014 annettu koulutus noudatti vuoden 2008 opetussuunnitelman perusteita.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta järjestivät vuonna 2014 vapaan sivistystyön oppilaitoksista vain kansanopistot. Opiskelijoita oli kyselytulosten mukaan yhteensä 232, joista 60 prosenttia oli naisia. Koulutukset koostuivat keskimäärin 514 opetustunnista.

³⁵ Opetushallitus. Maahanmuuttajien koulutus.

Taulukko 20. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, opiskelijoiden lukumäärä ja sukupuolijakauma sekä opetustuntien ja koulutuksien lukumäärät vuonna 2014.

	yht.	%	kansanopistot
naisopiskelijoita	139	59,9	139
miesopiskelijoita	93	40,1	93
opiskelijoita yht.	232	100,0	232
opetustuntien lkm	6 684		6 684
koulutuksien lkm	13		13
vastauksia	9		9

4.4.2. Opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus

Ammatillinen peruskoulutus jaettiin opetussuunnitelmaperustaiseen ja näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen. Opetussuunnitelmaperustainen koulutus oli nuorisoasteen koulutusta ja sitä koskevat tulokset esitetään tässä. Maahanmuuttajaopiskelijoita ei tilastoitu erikseen, joten kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan heidän määränsä vuonna 2014. Tähän vastasi 11 oppilaitosta, mikä on neljä prosenttia kyselyyn osallistuneista oppilaitoksista. Kaikki vastaajat eivät ole halunneet antaa arviota maahanmuuttajaopiskelijoiden määrästä, vaan merkitsivät nollan tähän kohtaan. Annettujen tietojen mukaan opiskelijoita arvioitiin olleen yhteensä 37, joista naisia oli 62 prosenttia. Valtaosa näistä maahanmuuttajista opiskeli kansanopistoissa. Yhdessä oppilaitoksessa oli 16 opiskelijaa, muissa muutamia henkilöitä. Opetussuunnitelmaperusteiseen ammattikoulutukseen osallistui siis lähinnä yksittäisiä maahanmuuttajia.

Taulukko 21. Opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus, arvio nais- ja miesopiskelijoiden lukumääristä oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	yht.	%	kansanopisto	liikunnan koulutuskeskus
naisopiskelijoita (arvio)	23	62,2	22	1
miesopiskelijoita (arvio)	14	37,8	12	2
opiskelijoita yhteensä	37	100,0	34	3
vastauksia	11		10	1

4.4.3. Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoon valmistava koulutus on ammatillista lisäkoulutusta, jossa tavoitteena on valmistaa opiskelijoita suorittamaan ammatillinen tutkinto näyttökokeiden kautta. Suurin osa maahanmuuttajista osallistuu näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen yhdessä kantaväestön kanssa.³⁶ Kolmetoista kansanopistoa ja yksi liikunnan koulutuskeskus ilmoittivat, että niillä oli maahanmuuttajaopiskelijoita näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa vuonna 2014. Tämä on runsaat viisi prosenttia kyselyyn osallistujista. Tähänkin kysymykseen osa merkitsi opiskelijoiden määräksi nollan.

36 Opetushallitus. Maahanmuuttajien koulutus.

Maahanmuuttajia ilmoitettiin olleen opiskelijana 82 henkilöä, joista naisia 61 prosenttia (taulukko 22). Yhdessä kansanopistossa heitä arvioitiin olevan 47, muissa 2–10 henkilöä.

Taulukko 22. Näyttötutkintoon valmistava koulutus, arvio maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumääristä oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	yht.	%	kansanopisto	liikunnan koulutuskeskus
naisopiskelijoita (arvio)	50	61,0	48	2
miesopiskelijoita (arvio)	32	39,0	28	4
opiskelijoita yhteensä	82	100,0	76	6
vastauksia	14		13	1

4.4.4. Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus

Tutkintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta koskevaan kohtaan vastasi neljä kansanopistoa sekä yksi kesäyliopisto ja yksi opintokeskus. Jälleen osa vastaajista merkitsi nollan. Kaikkiaan raportoitiin 64 maahanmuuttajaopiskelijaa, joista vajaa puolet oli naisia. Opiskelijoista suurin osa opiskeli yhdessä opintokeskuksessa. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus, arvio maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumääristä oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	yht.	%	kansanopisto	kesäyliopisto	opintokeskus
naisopiskelijoita (arvio)	27	42,2	2	0	25
miesopiskelijoita (arvio)	37	57,8	0	7	30
opiskelijoita yhteensä	64	100,0	2	7	55
vastauksia	6		4	1	1

4.5. Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävänä koulutuksena järjestetään perusopetusta ja lukiokoulutusta ja näihin valmistavaa opetusta ja koulutusta sekä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetusta. Näitä koulutusmuotoja säädellään järjestämisluvilla ja ohjataan opetussuunnitelman perusteilla.

Valmistavat ja alkuvaiheen koulutukset edellyttävät vahvaa ohjausosaamista. Osa koulutuksista on suunniteltu erityisesti maahanmuuttajien tarpeisiin, osa taas niin, että maahanmuuttajat ovat yksi koulutuksen kohderyhmistä.

Kaikkiaan 19 kyselyyn osallistuneista oppilaitoksista ilmoitti järjestäneensä yhtä tai useampaa yleissivistävän koulutuksen muotoa maahanmuuttajille vuonna 2014. Ne muodostavat 7,3 prosentin osuuden kyselyyn osallistujista. Oppilaitosten enemmistö oli kansanopistoja. Useimmat oppilaitokset tarjosivat aikuisten perusopetusta. (Taulukko 24.)

Taulukko 24. Yleissivistävän koulutuksen järjestäminen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht.	%-osuus kyselyyn osallistujista	kansalais- opisto	kansan- opisto	kesä- yli- opisto	liikunnan koulutus- keskus	opinto kes- kus
aikuisten perusopetus (varsinainen)	13	1	14	5,3	5	9	0	0	0
aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus	4	0	4	1,5	1	3	0	0	0
perusopetukseen valmistava opetus	3	0	3	1,1	1	2	0	0	0
maahanmuuttajien lukiokou- lutukseen valmistava koulutus (LUVA)	3	0	3	1,1	1	2	0	0	0
lukiokoulutus	6	0	6	2,3	0	6	0	0	0
ei järjestänyt yleissivistävää koulutusta	161	27	188	71,2	130	34	14	5	8
ei vastausta	41	5	46	17,4					
kyselyyn vastanneita	231	33	264	100					

4.5.1 Perusopetus

Aikuisten perusopetus

Perusopetuksen oppimäärän tai sen osan voi suorittaa myös aikuisena esimerkiksi aikuislukiossa tai vapaan sivistystyön oppilaitoksessa, jolla on lupa tarjota aikuisten perusopetusta. Aikuisten perusopetusta varten on laadittu omat opetussuunnitelman perusteet. Opiskelijoista lähes 80 % on maahanmuuttajataustaisia.³⁷

Vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamaan aikuisten perusopetukseen osallistui lähes 500 maahanmuuttajaopiskelijaa vuonna 2014. Kansalaisopistoissa opiskelijoiden enemmistö oli naisia, mutta kansanopistoissa opiskelijoista 2/3 oli miehiä. (Taulukko 25.) Ainakin yksi kansalaisopisto järjesti koulutuksen yhteistyössä lukion aikuislinjan kanssa.

Taulukko 25. Aikuisten perusopetus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärät oppilaitosmuodoittain ja naisten ja miesten osuudet kokonaismääristä vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht.	%	kansalais- opisto	kansan- opisto
naisopiskelijoiden lkm (arvio)	181	25	206	42	120	86
miesopiskelijoiden lkm (arvio)	258	25	283	58	102	181
opiskelijoita yhteensä	439	50	489	100	222	267

Osana aikuisten perusopetusta järjestetään myös aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetusta. Sitä koskevat opetussuunnitelman perusteet 2010 pohjautuvat valtioneuvoston asetuksessa 1435/2001 määritellyille perusopetuksen valtakunnallisille tavoitteille sekä muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijakoon. Tuntijaosta ja opin-

37 Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot.

tojen laajuudesta päätetään kunkin opiskelijan tarpeiden edellyttämällä tavalla henkilökohtaista opiskelusuunnitelma laadittaessa.³⁸

Pääosa vapaan sivistystyön oppilaitosten perusopetuksen alkuvaiheen opintoihin osallistuneista maahanmuuttajista opiskeli kansanopistoissa v. 2014. Myös yhdessä kansalaisopistossa oli opintoryhmä. Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokonaismäärä oli 59 henkilöä.

Taulukko 26. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärät oppilaitosmuodoittain ja naisten ja miesten osuudet kokonaismääristä vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht	%	kansalaisopisto	kansanopisto
naisopiskelijoiden lkm (arvio)	35	0	35	59	8	27
miesopiskelijoiden lkm (arvio)	24	0	24	41	5	19
opiskelijoita yhteensä	59	0	59	100	13	46

Perusopetukseen valmistava opetus

Maahanmuuttajille järjestettävä perusopetukseen valmistava opetus perustui vuonna 2014 opetussuunnitelman perusteille, jotka oli annettu vuonna 2009 (perusteet uudistettu vuonna 2015). Perusteissa on muun muassa määritelty koulutuksen keskeiset lähtökohdat, tavoitteet, sisällöt ja arviointi.

Perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistui kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa 71 naispuolista ja 72 miespuolista maahanmuuttajaa vuonna 2014. Suurin osa heistä opiskeli kansanopistoissa. (Taulukko 26.)

Taulukko 27. Perusopetuksen valmistava opetus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärät oppilaitosmuodoittain ja naisten ja miesten osuudet kokonaismääristä vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht.	%	kansalaisopisto	kansanopisto
naisopiskelijoiden lkm (arvio)	71	0	71	50	13	58
miesopiskelijoiden lkm (arvio)	72	0	72	50	17	55
opiskelijoita yhteensä	143	0	143	100	30	113

Perusopetuksen lisäopetus

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille voidaan järjestää perusopetuslain mukaista, yhden lukuvuoden kestävä lisäopetusta. Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2004 määrittelevät opetuksen keskeiset tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Lisäopetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää. Opetus suunnitellaan yksilöllisesti opiskelijoiden tarpeisiin.³⁹

Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoista vain kansanopistot järjestävät perusopetuksen lisäopetusta. Siinä oli kyselytulosten mukaan 17 maahanmuuttajaopiskelijaa vuonna 2014.

38 Opetushallitus: Aikuisten perusopetus.

39 Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot.

Taulukko 28. Perusopetuksen lisäopetus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä ja naisten ja miesten osuudet kokonaismäärästä v. 2014

	suomi	ruotsi	yht	%	kansanopisto
naisopiskelijoiden lkm (arvio)	10	0	10	59	10
miesopiskelijoiden lkm (arvio)	7	0	7	41	7
opiskelijoita yhteensä	17	0	17	100	17

4.5.2 Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen järjestämislupa on kuudella kansanopistolla. Kyselyn tulosten mukaan lukio-opinnoissa oli 31 maahanmuuttajaopiskelijaa, 16 naista ja 15 miestä, vuonna 2014. (Taulukko 29.)

Taulukko 29. Lukiokoulutus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä ja naisten ja miesten osuudet kokonaismäärästä vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht	%	kansanopisto
naisopiskelijoiden lkm (arvio)	16	0	16	51,6	16
miesopiskelijoiden lkm (arvio)	15	0	15	48,4	15
opiskelijoita yhteensä	31	0	31	100,0	31

Maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus

Opetushallitus hyväksyi vuoden 2014 alussa opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Maahanmuuttajille ja vieraskielisille tarkoitettu koulutus oli mahdollista aloittaa 1.8.2014. Kyselyn mukaan kaksi kansanopistoa ja yksi kansalaisopisto oli aloittanut koulutuksen. Opinnoissa oli 14 opiskelijaa, kahdeksan naista ja kuusi miestä vuonna 2014. (Taulukko 30.)

Taulukko 30. Maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus, opiskelijoiden lukumäärä ja naisten ja miesten osuudet kokonaismäärästä vuonna 2014.

	suomi	ruotsi	yht	%	kansanopisto
naisopiskelijoiden lkm	8	0	8	57,1	8
miesopiskelijoiden lkm	6	0	6	42,9	6
opiskelijoita yhteensä	14	0	14	100,0	14

Yksi kansalaisopisto ilmoitti, että oli ollut mukana suunnittelu- ja pilottivaiheessa, mutta koulutuksen järjesti paikkakunnalla nyt lukio.

4.6. Oppilaitoksen henkilöstön kulttuurinen moninaisuus

Kyselyllä haluttiin myös selvittää, kuinka paljon oppilaitosten henkilökunnassa on maahanmuuttajia. Olisi tärkeää, että yhteiskunnan erilaisissa tehtävissä, myös oppilaitostyössä on maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan maahanmuuttajien määrää päätoimisten ja sivutoimisten opettajien (tuntiopettajien) sekä muun henkilökunnan osalta.

Tarkoituksena oli saada tietoja oppilaitosten koko henkilöstöstä eikä vain maahanmuuttaja-koulutuksesta vastaavista työntekijöistä kuten muutama vastaaja oli tulkinnut. Osa vastaajista kertoi myös palautteessaan, että oppilaitoksen henkilökunnan taustaa ei tilastoida, joten he olivat merkinneet nollan tämän kysymyksen vastaukseksi. Joku ilmoitti merkinneensä vain oppilaitoksen vapaan sivistystyön henkilöstön määrät. Runsaalta 200 vastaajalta tiedot kuitenkin saatiin niin, että voidaan muodostaa suuntaa antava kuva tilanteesta.

Maahanmuuttajien osuus oli suurin sivutoimisilla opettajilla, runsas kuusi prosenttia, kun se päätoimisilla opettajilla oli kaksi prosenttiyksikköä pienempi, 4,3 prosenttia. (Taulukko 31.) Maahanmuuttajataustaiset opettajat ovat usein kielten ns. natiiviopettajia, liikunnan, musiikin tai ruokakulttuurin opettajia ja taustaltaan usein venäläisiä tai virolaisia. Yleensä opetusteh-tävissä toimivat ovat pitkään Suomessa asuneita ja heillä on usein jo Suomen kansalaisuus.

Muun henkilöstön osalta maahanmuuttajien osuus on vähän alle neljä prosenttia. Joissakin opistoissa siivous- ja kiinteistöhuollon tehtävissä on maahanmuuttajia. Oppilaitoksissa voi myös olla ulkomaalaisia vapaaehtoistyöntekijöitä tai harjoittelijoita tai maahanmuuttajia työharjoittelijoina. Koko oppilaitoshenkilöstön maahanmuuttajaosuus on kuusi prosenttia.

Taulukko 31. Vapaan sivistystyön oppilaitosten henkilöstön määrät sekä henkilöstöön kuuluvien maahanmuuttajien määrät ja osuudet päätoimisista ja sivutoimisista opettajista ja muusta henkilöstöstä oppilaitosmuodoittain vuonna 2014.

	yht.	kan-salais-opisto	kan-san-opisto	kesä-yli-opisto	liikunnan koulutus-keskus	opinto-keskus	suomi	ruotsi
Päätoimisia opettajia kaikkiaan	1 338	686	612	35	50	6	1 223	115
* päätoimisista opettajista maahanmuuttajia (arvio)	57	30	29	3	0	0	55	2
Maahanmuuttajien osuus päätoimisista opettajista, %	4,3	4,4	4,7	8,6	0	0	4	2
Sivutoimisia opettajia kaikkiaan	22 592	17 588	1 744	3 390	219	83	20 401	2 191
* sivutoimisista opettajista maahanmuuttajia (arvio)	1 456	1 267	82	94	3	34	1 266	190
Maahanmuuttajien osuus sivutoimisista opettajista, %	6,4	7,2	4,7	2,8	1,4	41	6	9
Muuta henkilökuntaa kaikkiaan	2 260	1 078	910	137	130	54	1 957	303
* maahanmuuttajia (arvio)	89	41	39	0	9	1	76	13
Maahanmuuttajien osuus muusta henkilökunnasta, %	3,9	3,8	4,3	0	6,9	1,9	4	4
Henkilöstöä yhteensä	26 190	19 352	3 266	3 562	399	143	23 581	2 609
* henkilöstöstä maahanmuuttajia yhteensä	1 602	1338	150	97	12	35	1 397	205
Maahanmuuttajien osuus henkilöstöstä, %	6,1	6,9	4,6	2,7	3	24,5	6	8

Oppilaitosmuodot eroavat toisistaan henkilöstörakenteiltaan. Kyselyn tulosten mukaan maahanmuuttajien osuus näyttää olevan suurin opintokeskusten henkilöstössä, lähes 25 prosenttia. Tulos on varmaan harhaanjohtava, sillä opintokeskusvastaajia oli vähän ja ilmeisesti osa vastaajista on antanut tiedot vain maahanmuuttajakoulutuksen osalta. Muiden oppilaitosmuotojen tulokset vaikuttavat uskottavilta. Suurin maahanmuuttajien kokonaisuus on kansalaisopistojen henkilöstössä, lähes seitsemän prosenttia, pienin kesäyliopistojen henkilöstössä, 2,7 prosenttia. Liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa ei tämän kyselyn tulosten mukaan ole lainkaan maahanmuuttajataustaista päätoimista opetushenkilöstöä.

4.7. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten koulutus

Suomeen suuntaavien turvapaikanhakijoiden määrä alkoi elokuussa 2015 lisääntyä huomattavasti ja muutamassa viikossa perustettiin eri puolille maata kymmeniä vastaanottokeskuksia, hätämajoituskeskuksia ja alaikäisten ryhmäkoteja. Tilanne oli hyvin akuutti, kun maahanmuuttajien koulutusta koskeva kysely syyskuussa 2015 avattiin. Kyselyyn kuitenkin lisättiin turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten ajankohtaista koulutustilannetta koskeva osio.

Kyselyn osallistuneista 60 prosenttia ilmoitti, että oppilaitoksen sijaintikuntaa ottaa vastaan turvapaikanhakijoita. Oppilaitoksista 37,5 prosenttia kertoi järjestävänsä koulutusta turvapaikanhakijoille tai pakolaisille tai suunnittelevansa sitä.

Osa raportoidusta koulutustoiminnasta on aloitettu jo aikaisemmin: oli jo pitempään järjestetty koulutusta mm. kiintiöpakolaisille ja muutamissa kansalaisopistoissa vastaanottokeskusten kanssa tehtävä koulutusyhteistyö oli saanut vakiintuneen muodon. Jotkut vastaajat kertoivat, että vastaanottokeskusyhteistyötä on ollut, mutta se on loppunut rahoituksen loppumisen takia. Useat ilmoittivat, että oppilaitoksen järjestämä maahanmuuttaja- ja muu koulutus on periaatteessa avointa myös pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Osa raportoi, että pakolaisia myös osallistui koulutukseen. Koulutus oli pääasiassa kieli- ja kulttuuri-koulutusta, luku- ja kirjoitustaidon opetusta, myös liikunta-, käsityö-, ruoka-, musiikki- ja yhdistystoimintakursseja, arjen taitojen harjoittelua ja kielikahvilatoimintaa.

Myös uusia suunnitelmia ja aloitteita turvapaikanhakijoiden koulutuksen järjestämisestä oli ehditty tehdä mm. kädentaitojen kurssista turvapaikanhakijainaisille, aakkosten opetuksesta tai opintokerhotoiminnasta. Oppilaitokset olivat selvästi valmiita toimimaan, mutta odottivat ratkaisuja esimerkiksi paikkakunnalle tulevista turvapaikanhakijoista tai toisaalta turvapaikanhakijoiden koulutuksen rahoituksesta. Moni vastaaja ilmoitti, että tilannetta seurataan tarkasti, mutta ratkaisut ovat vielä muissa käsissä.

Sisäasiainministeriön alainen Maahanmuuttovirasto MIGRI aloitti syksyn 2015 aikana sopimusten teon kansanopistojen kanssa 16–17-vuotiaiden ilman huoltajaa maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden asumisesta ja koulutuksesta. Kyselyyn vastanneista kansanopistoista 14 ilmoitti osallistuvansa tähän Nutukka-ohjelmaan. Vuoden 2015 loppuun mennessä toiminta oli aloitettu 20 opistossa ja mukana oli yli 500 alaikäistä turvapaikanhakijaa Suomen Kansanopistoyhdistyksestä saadun tiedon mukaan.

5. Yhteenveto

Tämän selvityksen toteuttamista suunniteltaessa todettiin, että seuraavista asioista tarvittaisiin lisää tietoa:

- kuinka paljon maahanmuuttajia opiskelee vapaan sivistystyön oppilaitoksissa,
- miten määrät jakautuvat oppilaitosmuodoittain,
- miten määrät jakautuvat koulutustyypeittäin (vapaa sivistystyö, perusopetus, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, työvoimakoulutus)
- millaisia maahanmuuttajaryhmiä koulutuksiin osallistuu,
- millaisia sisältöjä ja laajuuksia opinnoilla on,
- mikä osuus koulutuksesta on omaehtoista kotoutumiskoulutusta,
- kuinka suuri osuus koulutuksesta toteutetaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman ja/tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta,
- peritäänkö koulutuksesta opintomaksua, minkä suuruisia opintomaksuja peritään, mistä opintomaksuihin käytetty raha tulee (maksaja esim. opiskelija/kunta/opinto-seteli)
- millaisia tuloksia ja vaikutuksia maahanmuuttajakoulutuksella on.

Suunnitteluvaiheessa todettiin, että tarkempi maahanmuuttajaryhmiä sekä koulutuksen tuloksia ja vaikutuksia koskeva tiedonkeruu vaatii oman selvityksensä. Kyselylomake rakennettiin muiden listattujen kysymysten pohjalta. Tarkasteluvuodeksi otettiin vuosi 2014. Kyselyyn tehtiin myös oppilaitoshenkilöstöä koskeva osio ja lopuksi lisättiin vielä turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten koulutuksen tilannetta kyselyn teko aikaan koskeva osio.

Kyselyllä saatiin hyvin vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa edustava aineisto, sillä sen vastausprosentti oli 85. Vaikka osa vastaajista jätti vastaamatta esimerkiksi lukumäärien arviointia koskeviin kysymyksiin, voidaan aineiston pohjalta tehdä riittävän luotettavia johtopäätöksiä maahanmuuttajien määrästä ja maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisestä alan oppilaitoksissa kaikkien kyselyyn sisältyvien asioiden osalta.

Kyselyyn vastanneista vapaan sivistystyön oppilaitoksista (n=264) 80 prosentilla oli ilmoituksensa mukaan maahanmuuttajaopiskelijoita vuonna 2014. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli oppilaitoksissa kaikissa Suomen maakunnissa, samoin kaikkialla oli oppilaitoksia, joissa ei ollut maahanmuuttajia. Ahvenanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa maahanmuuttajia oli kaikissa kyselyyn osallistuneissa oppilaitoksissa. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli myös kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Selvästi eniten heitä oli pääkaupunkiseudun isoissa kansalaisopistoissa. Uudellamaalla järjestettiin noin puolet vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksesta, seuraavana tuli Varsinais-Suomi ja sitten selvästi pienemmällä osuuksilla Pohjanmaa, Etelä-Karjala ja Kymenlaakso.

Vastaajista 78 prosenttia ilmoitti, että maahanmuuttajaopiskelijoita oli vapaan sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa: puolet (51 %) kyselyyn osallistuneista järjesti vapaana sivistystyönä myös erityistä maahanmuuttajakoulutusta ja osalla (27 %) oli maahanmuuttajaopiskelijoita vain vapaan sivistystyön yleisissä opinnoissa. Taulukossa 32 on verrattu kyselyn tuloksena saatuja maahanmuuttajaopiskelijoiden määriä ja oppilaitosmuotojen

kokonaisopiskelijamääriä vuodelta 2013⁴⁰ vapaan sivistystyön koulutuksen osalta. Taulukon lukuihin ei ole otettu mukaan muiden koulutusmuotojen osallistujalukuja.

Taulukko 32. Vapaan sivistystyön opiskelijoiden kokonaismäärät ja maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät sekä maahanmuuttajien osuus opiskelijoiden kokonaismäärästä oppilaitosmuodoittain.

	Opiskelijoita, yht. *)	Opiskelijoita, vapaan sivistystyön maahanmuuttaja-koulutus	Maahanmuuttaja-opiskelijoita muu vapaa sivistystyö	Maahanmuuttaja-opiskelijoita yht.	Maahanmuuttajien osuus opiskelijoiden lukumäärästä, %
kansalaisopisto	606 000	19 728	9 956	29 684	5
kansanopisto	88 000	2 408	888	3 296	4
kesäyliopisto	32 000	2 955	866	3 821	12
liikunnan koulutuskeskus	70 000	46	1 780	1 826	3
opintokeskus	151 000	4 129	3375	7 504	5
Yhteensä	947 000	29 266	16 865	46 131	5

*) luvut perustuvat Tilastokeskuksen vuoden 2013 oppilaitosilastoon

Suhteellisesti eniten maahanmuuttajia oli kyselytulosten mukaan kesäyliopistoissa, jossa heidän osuutensa oli 12 prosenttia oppilaitosmuodon vapaan sivistystyön opiskelijoista. Seuraavina tulivat kansalaisopistot ja opintokeskukset viiden prosentin osuuksillaan. Kansanopistoissa osuus oli neljä prosenttia. Liikunnan koulutuskeskuksien vapaan sivistystyön opiskelijoista oli maahanmuuttajien osuus kolme prosenttia.

Muiden koulutusmuotojen kohdalla järjestävien oppilaitosten lukumäärät olivat pieniä. Työvoimakoulutusta järjesti maahanmuuttajille runsaat 6 prosenttia ja tilauskoulutusta 7 prosenttia kyselyyn vastanneista oppilaitoksista. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta järjesti vajaat 3 prosenttia oppilaitoksista – kaikki kansanopistoja. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli jonkin verran myös kansanopistojen ja urheiluopistojen järjestämässä ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä kansalaisopistojen, kansanopistojen, urheiluopistojen ja opintokeskusten järjestämässä tutkintoon johtamattomassa ammatillisessa lisäkoulutuksessa – näitä järjesti 10 prosenttia vastanneista oppilaitoksista. Yleissivistävän koulutuksen järjestäjiä oli 11 prosenttia oppilaitoksista.

Taulukkoon 33 on koottu kaiken vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän koulutuksen maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät vuonna 2014.

40 Tilastokeskus. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijat.

Taulukko 33. Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden määrät koulutusmuodoittain vuonna 2014.

Koulutusmuoto	naiset	%	miehet	%	yht.
Vapaana sivistystyönä järjestetty maahanmuuttajakoulutus	17 573	60	11 693	40	29 266
* näistä osallistui nuorisotakuukoulutukseen	440	47	500	53	940
Muu vapaa sivistystyö	-	-	-	-	16 787
Työvoimakoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus	1 600	54	1 339	46	2 939
Muu työvoimakoulutus maahanmuuttajille	112	60	74	40	186
Tilaukoulutus, kotoutumiskoulutus	9	20	37	80	46
Muu tilaukoulutus maahanmuuttajille	593	58	429	42	1 022
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	139	60	93	40	232
Opetussuunnitelmaperustainen ammattikoulutus	23	62	14	38	37
Näyttötutkintoon valmistava ammattikoulutus	50	61	32	39	82
Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus	27	42	37	58	64
Aikuisten perusopetus	206	42	283	58	489
Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus	35	59	24	41	59
Perusopetuksen valmistava opetus	71	50	72	50	143
Perusopetuksen lisäopetus	10	59	7	41	17
Lukiokoulutus	16	52	15	48	31
Maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus	8	57	6	43	14
Yhteensä (ilman muuta vapaata sivistystyötä)	20 472	59	14 155	41	34 627
YHTEENSÄ, kaikki	-	-	-	-	51 414

Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijamääräksi saatiin runsaat 29 000 henkilöä. Koska tietoja opiskelijamäärästä ei saatu kaikista maahanmuuttajakoulutusta järjestävistä oppilaitoksista, olisi realistinen arvio vapaana sivistystyönä järjestettyyn maahanmuuttajakoulutukseen osallistuneiden kokonaismäärästä 32 000. Vapaan sivistystyön yleiseen koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajien arvioitu määrä 16 800 voidaan pyöristää 21 000:een. Näin vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä olisi ollut 53 000. Kun siihen lisätään muihin koulutusmuotoihin osallistuneiden yhteenlaskettu määrä 5 000, oli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opskelleiden maahanmuuttajien arvioitu kokonaismäärä 58 000 henkilöä vuonna 2014.

Taulukosta näkyy, että useimmissa koulutusmuodoissa naisopiskelijoiden osuus on suurempi kuin miesten osuus. Nais- ja miespuolisten osallistujien määrien suhde on kuitenkin huomattavasti tasaisempi kuin yleensä vapaan sivistystyön koulutuksessa, jossa 70 prosenttia opiskelijoista on naisia.

Maahanmuuttajien (arvio 53 000) osuus vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen kokonaistutkimusmäärästä (947 000) oli 5,6 prosenttia. Osuus on lähes sama kuin Suomessa samaan aikaan asuneiden ulkomaalaistaustaisten vieraskielisten (299 000) osuus väestöstä

(5,5 %) ⁴¹. Oppilaitoshenkilöstön kyselyyn ilmoitetusta kokonaismäärästä oli maahanmuuttajia kuusi prosenttia, mikä sekin on hyvässä suhteessa väestörakenteen kanssa.

Koulutuksen sisältö ja laajuus. Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen ilmoitettujen opetustuntien valtaosa, 74 prosenttia, oli kielikoulutusta. Sitä oli vuonna 2014 kaikissa oppilaitosmuodoissa liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta. Kesäyliopistojen maahanmuuttajakoulutus oli käytännössä kokonaan kielikoulutusta, kansalaisopistojen yli 90-prosenttisesti, kansanopistojen 85-prosenttisesti ja opintokeskusten 42-prosenttisesti. Opetettavat kielet olivat suomi ja ruotsi sekä pienessä määrin englanti.

Yleissivistävää ja oppimisvalmiuksia kehittävää ja motivoivaa koulutusta järjestettiin toiseksi eniten, 15 prosenttia opetustunneista. Siihen olivat erikoistuneet erityisesti kansanopistot, jotka käyttivät tähän 10 prosenttia oppilaitosmuodon maahanmuuttajakoulutuksen opetustunneista, ja opintokeskukset, 18 prosenttia opetustunneista. Tämä koulutus sisälsi mm. luku- ja kirjoitustaidon opetuksen ja erilaista oppimis-, opiskelu- ja elämäntaitoja kehittävää opetusta. Lisäksi järjestettiin käsi- ja taideteollisuusalan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan, viestintä- ja informaatioalan sekä pieniä määriä muuta koulutusta. Koulutukseen saattoi sisältyä myös ohjausta, tutustumiskäyntejä ja toiminnallisia osuuksia.

Maahanmuuttajille järjestetyt koulutukset saattoivat olla monenpituisia ja -laajuisia. Keskimääräinen koulutuksen opetustuntimäärä oli selvästi suurin kansanopistoilla, 372 opetustuntia. Muissa oppilaitosmuodoissa koulutuksien keskimääräinen opetustuntimäärä vaihteli 30 ja 50 välillä.

Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutuksen sisältö koostui kieli- ja kulttuuriopinnoista, joihin liitettiin erilaisia täydentäviä, opiskelutaitoihin liittyviä, jatko-opintoihin tai työelämään pääsyä tukevia opintoja ja myös tukiopetusta. Kansalaisopistojen ja kansanopistojen opetustuntimäärä järjestävää oppilaitosta kohden oli lähes sama. Kansalaisopistoissa oli keskimääräisesti enemmän opiskelijoita ja lyhytkestoisempaa koulutusta kuin kansanopistoissa. Muissa koulutusmuodoissa opetuksen sisältöä ja laajuutta määrittivät opetussuunnitelman perusteet ja muuta vastaavat normit ja säädökset.

Kotoutumisen tukeminen. Kotoutumisen tukeminen on maahanmuuttajakoulutuksen keskeinen tavoite. Vapaan sivistystyön oppilaitosten maahanmuuttajaopiskelijoista osallistui kotoutumis- ja muuhun maahanmuuttajakoulutukseen yhteensä 33 700 henkilöä (työvoima-, tilaus- ja vapaan sivistystyön koulutus yhteenlaskettuna), joista 60 prosenttia oli naisia. Työvoimakoulutuksena ja tilauskoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen osallistujamäärä oli 3 000 henkilöä ja tilauskoulutuksena järjestettiin maahanmuuttajille muuta (lyhytkestoisempaa) koulutusta 1 000 henkilölle. Vapaana sivistystyönä järjestettyyn maahanmuuttaja- ja muuhun koulutukseen osallistui henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan perustuvana omaehtoisena kotoutumiskoulutuksena ainakin 3 000 henkilöä.

Maahanmuuttajakoulutuksen opetussuunnitelmia ja opiskelijoiden henkilökohtaisia oppimissuunnitelmia oli rakennettu hyödyntäen Opetushallituksen antamia opetussuunnitelman perusteita ⁴²: 60 prosenttia kyselyssä ilmoitetuista 123 000 vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen opetustunnista perustui opetussuunnitelman perusteisiin ja 31 prosenttia oli järjestetty opetussuunnitelman perusteiden osia hyödyntäen.

41 Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä..

42 Opetushallitus 2012 a ja b

Kyselyvastausten mukaan monet maahanmuuttajat osallistuivat vapaana sivistystyönä järjestettyihin omaehtoiisiin opintoihin odottaessaan paikkaa kotoutumiskoulutukseen. Vapaan sivistystyön oppilaitoksen resurssien käyttö ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista silloin, kun maahanmuuttaja joutuu ilmoittautumaan suomen kielen alkeis-, jatko- ja edistyneiden kurssille saadakseen kasaan kokoutumissuunnitelmaan kirjatun koulutustuntimäärän. Myös valmistaviin koulutuksiin on voitu ottaa kotoutumissuunnitelman tavoitteita. Omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen osuutta ei tämän selvityksen pohjalta voida kuitenkaan tarkasti osoittaa, sillä oppilaitosten henkilökunta ei aina tunne maahanmuuttajaopiskelijan tilannetta tai kotoutumissuunnitelman sisältöä.

Kaikkeen koulutukseen osallistuminen tukee maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan – omaehtoinen opiskelu ja vuorovaikutus kantaväestön kanssa opintoryhmissä ja muussa oppilaitostoiminnassa kotouttaa formaalilla ja nonformaalilla tavalla. Maahanmuuttajien koulutusta voidaan tämän selvityksen mukaan tarkastella ainakin kolmena kategoriana. Kotoutumislain mukaisten *kotoutumiskoulutuksen* ja *omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen* ohella selvityksessä nousee tarkasteltavaksi myös oppilaitosten järjestämä muu vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutus sekä yleinen, kaikille avoin vapaan sivistystyön koulutus. *Kotouttava koulutus* voi olla maahanmuuttajille suunniteltua ja suunnattua, mutta myös vapaan sivistystyön yleistä koulutusta, jonka lisäetuna on se, että maahanmuuttajat ja kantaväestö kohtaavat opintoryhmissä keskenään vertaisina oppijina.

Opiskelijan maksuosuus. Kysely osoitti, että opinto- tai kurssimaksun peri maahanmuuttajaopiskelijoilta aina 46 prosenttia vastaajista. Kesäyliopistoista näin teki 85 prosenttia, liikunnan koulutuskeskuksista ja opintokeskuksista 25 prosenttia. Opintomaksua ei perinyt koskaan 18 prosenttia vastaajista. Tulosten pohjalta voidaan sanoa, että maahanmuuttajakoulutus saattoi olla osallistujille maksutonta tai maksullista, mutta muu vapaan sivistystyön yleinen koulutus oli yleensä aina maksullista. Oppilaitos voi alentaa opiskelijan maksuosuutta tai järjestää koulutuksen opiskelijalle maksuttomana käyttämällä opintoseteliavustusta (72 prosenttia vastaajista) tai joissakin tapauksissa käyttämällä Opetushallituksen myöntämää laatu- ja kehittämisavustusta tai kunnalta saatua tukea. Vastausten pohjalta voidaan vetää johtopäätös, että merkittävä osa vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksesta olisi jäänyt järjestämättä ilman opintoseteliavustusta. Se edisti maahanmuuttajien osallistumista myös vapaan sivistystyön yleisiin opintoihin. Opiskelija saattoi saada opintomaksun suorittamiseen tukea myös työ- ja elinkeinotoimistolta tai kunnalta, mutta tämä tieto ei aina tule oppilaitokselle. Joissain tapauksissa opintomaksun maksoi opiskelijan puolesta kunnallinen toimija, vastaanottokeskus, seurakunta tai työnantaja.

Kyselyn tulosten mukaan **vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat merkittävä maahanmuuttajien kouluttaja ja kotouttaja.** Maahanmuuttajia on kymmeniä tuhansia sekä vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksessa että vapaan sivistystyön yleisessä koulutuksessa. Heitä on tuhansia opiskelijoina myös vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämissä muissa koulutusmuodoissa, eniten työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa ja tilauskoulutuksessa. Maahanmuuttajaopiskelijoita on oppilaitoksissa kaikkialla Suomessa.

Joissain oppilaitoksissa maahanmuuttajien koulutus on vakiintunutta toimintaa, joissain ollaan vasta kokeilemassa. Vuonna 2015 tapahtunut turvapaikanhakijoiden määrän nousu ja siitä virinnyt julkinen keskustelu on herättänyt oppilaitokset pohtimaan omalla kohdallaan maahanmuuttajien opetuksen suunnitelmallista kehittämistä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on jo paljon monikulttuurista opetus- ja ohjausasiiantuntemusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten **opiskelijarakenne ja henkilöstön rakenne vastavat maahanmuuttajaosuuksiltaan hyvin maan väestön rakennetta**. Oppilaitoksissa suhtaudutaan yleisesti hyvin myönteisesti maahanmuuttajien kotouttamiseen osallistumiseen ja ollaan kiinnostuneita kotouttavien menetelmien ja toimintatapojen kehittämistä. Maahanmuuttajakoulutuksen lisääminen ja turvapaikanhakijoiden koulutuksen järjestäminen odottavat osaltaan maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisen uusia ratkaisuja ja päätöksiä.

Selvityksen teossa vahvistui myös käsitys siitä, että **maahanmuuttajien kotoutumista ja koulutusta koskeva käsitteistö** ei ollut kaikille kyselyyn vastaajille kovin tuttu. Heillä oli erilaisia käsityksiä käsitteiden sisällöistä. Vastausten mukaan myös oppilaitosten ja työ- ja elinkeinotoimistojen välisessä yhteydenpidossa oli törmätty siihen, että mm. maahanmuuttajakoulutus tai omaehtoiset opinnot ymmärrettiin eri tavoin.

Tässä selvityksessä ei ollut mahdollisuutta tarkastella tarkemmin maahanmuuttajakoulutuksen tuloksia ja vaikutuksia. Vastauksissa on näistä yksittäisiä mainintoja. Vastaukset kertovat epäsuorasti myös vapaan sivistystyön oppilaitosten maahanmuuttajaopiskelijoiden moninaisuudesta. Koulutusta oli järjestetty luku- ja kirjoitustaidottomille, kotiäideille, akateemisen koulutuksen saaneille, kiintiöpakolaisille, tietyn yrityksen palvelukseen tulleille ja niin edelleen. Aineisto antaa myös tietoja siitä, että opiskelijajoukko oli naisvoittoista. Tarkempaa tietoa maahanmuuttajaopiskelijoiden lähtömaista, äidinkielistä, koulutustasoista tai ikäryhmistä selvitys ei anna, puhumattakaan opiskeluun liittyvistä tavoitteista tai mahdollisista oppimiseen liittyvistä erityistarpeista. Koulutuksen tulosten ja vaikutusten selvittämiseen tarvittaisiin tutkimuksellisempaa otetta ja pitkäkestoisempaa seurantaa.

Lähteet

- Anderzén. Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010. Raportit ja selvitykset 2011:14. Opetushallitus.
- Kansalaisopistojen Liitto 2014. Kotouttajana kansalaisopisto. KOTKA. Kotouttajana kansalaisopisto - monikulttuurisen opetustyön osaamisen vahvistaminen.
- Kisis Urheiluopisto Kisakeskus 2015. Urheiluopistoverkoston strategia 2015–2020. Kysely urheiluopistojen monikulttuurisen toiminnan toteuttamisesta liikunta-alan koulutuksessa ja vapaan sivistystyön kurssitoiminnassa. Yhteenveto 31.5.2015 (moniste)
- Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011–2014. Sisäministeriön julkaisu 2/2015 (sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön katsaus maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaan)
- Myrskylä, Pyykkönen 2015. Tulevaisuuden tekijät. EVA-analyysi n:o 42/2015. Elinkeinoelämän valtuuskunta.
- Nissilä, 2015. Turvapaikanhakijoiden kotoutuminen on myös koulutuksen haaste. Osaamisen asialla – Opetushallituksen blogi. http://www.opetushallitus.fi/ajankohtaista/blogi/101/0/turvapaikanhakijoiden_kotoutuminen_on_myos_koulutuksen_haaste?language=fi. Luettu 29.1.2016
- Opetushallitus. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2010:1. http://www.Opetushallitus.fi/download/123918_aikuisten_perusopetus_2010.pdf. Luettu 21.1.2016.
- Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. http://www.opetushallitus.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/aikuisten_perusopetus
- Opetushallitus. Maahanmuuttajien koulutus. http://www.opetushallitus.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/maahanmuuttajien_koulutus. Luettu 25.1.2016.
- Opetushallitus. Vapaan sivistystyön valtionavustukset. http://www.opetushallitus.fi/rahoitus/valtionavustukset/vapaa_sivistystyo. Luettu 21.1.2016
- Opetushallitus 2012a. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2012:1.
- Opetushallitus 2012b. Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2012:2.
- Opetushallitus 2015. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Vapaan sivistystyön rakenne ja rahoitustyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12.
- Sisäministeriö. Turvapaikanhakijat. <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>. Luettu 21.1.2016.
- Suoraniemi, Panssar. 2013. Maahanmuuttajakoulutuksen kokonaiskuva kansanopistoissa. Suomen Kansanopistoyhdistys ry.
- Saloheimo, 2014. Vapaan sivistystyön opintoseteliavustuksen käyttö. Vuosina 2010 ja 2012 myönnetty avustukset. Raportit ja selvitykset 2014:10. Opetushallitus
- Saloheimo, 2015. Vapaan sivistystyön palvelurakenne. Oppilaitosten koulutustarjonta. Vapaa Sivistystyö ry.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.4.2015]. Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/oaiop/2012/oaiop_2012_2013-12-11_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijat. Tarja Seppäsen sähköposti Leena Saloheimolle 21.5.2015
- Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa>. Luettu 25.1.2016.
- Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä. Ulkomaan kansalaiset. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset>. Luettu 25.1.2016.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella. http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet/kotoutumiskoulutus/omaehtoisen_opiskelun_tukeminen_tyottomyysetuudella. Luettu 1.1.2016

Lainsäädäntö

Vapaan sivistystyönä järjestetty koulutus – Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) ja asetus (805/1998)

Työvoimakoulutus: Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012)

Kotoutumiskoulutus: Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

Ammatillinen aikuiskoulutus: Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) ja asetus (812/1998)

Ammatillinen peruskoulutus: Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja asetus (811/1998)

Yleissivistävä koulutus: Perusopetuslaki (628/1998) ja asetus (852/1998) ja
Lukiolaki (629/1998) ja asetus (810/1998)

Liitteet

Liite 1. Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Oppilaitosmuoto	Tehtävä ¹	Oppilaitosten lkm v. 2014	Opiskelijoiden lkm ²
Kansalaisopistot	Paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi	187	606 291
Kansanopistot	Kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.	80	88 131
Kesäyliopistot	Alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, joiden toiminnassa painottuvat avoin korkeakouluopetus sekä alueen muihin osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaaminen ottaen huomioon myös korkeakoulutettu väestö.	20	32 326
Opintokeskukset	Toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.	12	150 505
Liikunnan koulutuskeskukset	Kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.	14	70 220

¹ Laki vapaasta sivistystyöstä. 2 § (29.12.2009/1765)

² Tilastokeskus. Oppilaitosten tutkintoon johtamaton koulutus 2013. Vapaa sivistystyönä järjestetty koulutus. Netto-opiskelijamäärät vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Liite 2. Kyselylomake suomeksi ja ruotsiksi

Aluksi

TIEDONKERUUN pohjalta selvitetään maahanmuuttajakoulutuksen, maahanmuuttajaopiskelijoiden ja myös maahanmuuttajajenkiöstön määriä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2014. Selvityksen on tilannut OPH, mutta sillä on käyttöä myös vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kehittämis- ja edunvalvontatyössä. Selvitys valmistuu vuodenvaihteessa.

TIEDONKERUUN TOTEUTUS

Tietojen keruu toteuttaa verkkolomakkeella syys-lokakuussa 2015 Vapaa Sivistystyö ry yhteistyössä Kansalaisopistojen Liiton, Suomen Kansanopistoyhdistyksen, Suomen Kesäyliopistot ry:n, Opintokeskukset ry:n ja Urheiluopistojen yhdistyksen kanssa sekä Bildningsalliansenin kanssa.

Kaikkia vapaan sivistystyön oppilaitoksia kehoitetaan antamaan tietonsa kyselyyn Tämä koskee myös niitä oppilaitoksia, jotka eivät järjestä maahanmuuttajille suunnattua koulutusta. Vastaamatta jättäneisiin oppilaitoksiin otetaan yhteys lokakuun loppupuolella.

OHJEITA

Keruu painopiste on vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa. Kysymyksiä on sekä maahanmuuttajille suunnatusta että muusta, kaikille tarkoitetusta vapaasta sivistystyöstä.

Yleissivistävälle, ammatilliselle, työvoimapolitiiselle ja tilauskoulutukselle sekä koulutustakuukoulutukselle on omat osionsa. Jos oppilaitos ei järjestä näitä koulutuksia, vastaa se kielitavasti osion alussa olevaan kysymykseen, jolloin pääsee siirtymään suoraan lomakkeen seuraavaan osioon. Näitä koulutuksia järjestävät oppilaitokset täyttävät koulutusta koskevat kohdat.

Muutamassa kohdassa pyydetään ARVIOTA maahanmuuttajien määrästä. Arviotietoa - "valistunutta arvausta" - pyydetään silloin, kun oppilaitoksen tilastoista tai muista tiedoista ei voida poimia erikseen maahanmuuttajien määrää.

Numerotietoja koskevien kysymysten kohdalla pääsee eteenpäin merkitsemällä nollan (0) niihin kohtiin, jotka koskevat koulutusta, jota oppilaitoksessa ei järjestetty vuonna 2014.

KÄSITTEITÄ

MAAHANMUUTTAJA = ulkomailla syntynyt, Suomeen muuttanut, muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuva henkilö.

MAAHANMUUTTAJATAUSTAINEN HENKILÖ = Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajavanhempien Suomessa syntynyt lapsi.

HUOM! Tässä kyselyssä **MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJA** tarkoittaa sekä maahanmuuttajaa että maahanmuuttajataustaista henkilöä koulutukseen osallistujana.

MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS = maahanmuuttajille suunniteltu/suunnattu koulutus

OMAEHTOISET KOTOUTUMISSUUNNITELMAN MUKAISET OPINNOT = osallistuminen opintoihin perustuu osallistujan voimassa olevaan kotoutumissuunnitelmaan.

Lisätietoja, neuvontaa:
Suunnittelija Leena Saloheimo, VST ry, 050 5466038, leena.saloheimo@sivistystyo.fi

Lisätietoja:
Opetusneuvos Heikki Sederlöf, OPH, 029 533 1422, heikki.sederlof@oph.fi

Taustatiedot

1. Oppilaitosmuoto

- kansalaisopisto, työväenopisto
- kansanopisto
- kesäyliopisto
- liikunnan koulutuskeskus
- opintokeskus

2. Oppilaitoksen vakinaisten toimipaikkojen sijainti: maakunta

- Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa

3. Vastaajan tiedot

Nimi:

Oppilaitos

Sähköpostiosoite:

Puhelinnumero:

Maahanmuuttajaopiskelijat

4. Maahanmuuttajaopiskelijat oppilaitoksessa v. 2014

- Opiskelijana ei ollut maahanmuuttajia tai maahanmuuttajataustaisia henkilöitä.
- Opiskelijana oli maahanmuuttajia ja/tai maahanmuuttajataustaisia henkilöitä.

Lisää halutessasi kommentti:

Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus

5. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus v. 2014

- oppilaitoksemme järjesti vapaana sivistystyönä maahanmuuttajakoulutusta
- oppilaitoksemme järjesti vapaana sivistystyönä yleistä koulutusta, jossa oli maahanmuuttajaopiskelijoja
- oppilaitoksemme järjesti vapaana sivistystyönä sekä maahanmuuttajakoulutusta että yleistä koulutusta, jossa oli maahanmuuttajaopiskelijoja
- oppilaitoksemme vapaana sivistystyönä opinnoissa ei ollut maahanmuuttajaopiskelijoja

6. Vapaana sivistystyönä järjestetty maahanmuuttajakoulutus v. 2014

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutusten lkm

7. Vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opetustuntimäärät pääasiallisen sisällön mukaan v. 2014

Yleissivistävä koulutus ja oppimisvalmiuksien kehittäminen ja motivointi

Vapaa-aika- ja nuorisotyö

Kielitiede ja kielet

Historia ja arkeologia

Filosofia

Opetus- ja kasvatustieteet ja psykologia

Teologia ja elämäntutkimus

Käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot

Viestintä- ja informaatiotieteet

Kirjallisuus

Teatteri ja tanssi

Musiikki

Kuvataide

Kulttuurin- ja taiteiden tutkimus

Yrittäjyys ja yrittäjyyskasvatus

Kansantalous

Hallinto ja kansalais- ja järjestötoiminta

Tilastointi ja tilastotiede

Sosiaalitieteet

Politiikka ja politiikkatieteet

Oikeuskäytäntö ja oikeustieteet

Luonnontieteiden ala

Tekniikan ja liikenteen ala

Luonnonvara- ja ympäristötiede

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Muu koulutus

Ei tiedossa

8. Järjestettiinkö oppilaitoksessanne v. 2014 vapaana sivistystyönä maahanmuuttajille suunnattua koulutusta sellaisille maahanmuuttajille, jotka osallistuvat omaehtoisin opintoihin kotoutumissuunnitelmansa pohjalta?

Tämän koulutuksen tulee sisältyä kohdissa 6 ja 7 ilmoitettuihin tietoihin.

järjestettiin

ei järjestetty

Lisätietoja

9. Kotoutumissuunnitelman pohjalta omaehtoisin opintoihin osallistuville maahanmuuttajille järjestetty vapaana sivistystyönä koulutus v. 2014.

Koulutuksen tulee sisältyä kohdissa 6 ja 7 ilmoitettuihin tietoihin. Tässä kysytään erittelyä tämän koulutuksen osalta.

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutusten lkm

10. Lisätietoja kotoutumissuunnitelman pohjalta omaehtoisin opintoihin osallistuville maahanmuuttajille järjestetystä vapaana sivistystyönä koulutuksesta

11. OPH:n julkaisemien opetussuunnitelman perusteiden käyttö vapaana sivistystyönä maahanmuuttajakoulutuksessa v. 2014. Jos opetussuunnitelmia ei käytetty, merkitään kuhunkin kohtaan nolla (0).

- Aikuisen maahanmuuttajien kotoutuskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012, OPH Määräykset ja ohjeet 2012:1

- Aikuisen maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012, OPH Määräykset ja ohjeet 2012:2

KOTOUTUMISKOU- LUTUKSEN OPS:n perusteiden pohjalta järjestetty koulutus, opetustuntien lkm

KOTOUTUMISKOU- LUTUKSEN OPS:n perusteita soveltaen järjestetty koulutus, opetustuntien lkm

LUKU- JA KIRJOITUSTAIDON OPETUKSEN OPS:n perusteiden pohjalta järjestetty koulutus, opetustuntien lkm

LUKU- JA KIRJOITUSTAIDON OPETUKSEN OPS:n perusteita soveltaen järjestetty koulutus, opetustuntien lkm

12. Lisätietoja vapaana sivistystyönä järjestetystä maahanmuuttajakoulutuksesta

13. Maahanmuuttajaopiskelijoiden arvioitu lukumäärä vapaan sivistystyön yleisillä kursseilla/opintoryhmissä/-linjoilla v. 2014.

Tässä gj lasketa mukaan maahanmuuttajille suunnattuihin vapaan sivistystyön opintoihin osallistuvia.

Oppilaitoshenkilöstön kokemukseen perustuva, suuntaa antava arvio käy vastauksena tässä kohdassa.

ARVIO maahanmuuttaja-
opiskelijoiden
lukumäärästä

Opintomaksut

14. Opintomaksut vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa v. 2014

- opinto-/kurssi-/opiskelijamaksu perittiin aina
 opinto-/kurssi-/opiskelijamaksua ei peritty lainkaan
 opinto-/kurssi-/opiskelijamaksu perittiin joissakin tapauksissa. Millaisissa tapauksissa perittiin, millaisissa jätettiin perimättä?

Opintomaksut

15. Maksun suuruus vapaan sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa v. 2014

KANSALAIS- ja
KESÄYLIOPISTO,
OPINTOKESKUS:
opinto- tai kurssimaksu
keskimäärin/10
opetustuntia, euroa

KANSANOPISTO:
opintomaksu
keskimäärin/ 1
opiskelijaviikko, euroa

LIKUNNAN
KOULUTUSKESKUS:
opintomaksu
keskimäärin/ 1
opiskelijavrk, euroa

16. Mitkä tahot maksoivat opintomaksun/opiskelijan maksuisuuden vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajakoulutuksessa v. 2014?

- opiskelija itse työvoimatoimisto
 opintoseteli
 muu maksaja/rahoitus, mikä?

17. Lisätietoja vapaana sivistystyönä järjestetyn maahanmuuttajakoulutuksen opintomaksuista ja opiskelijan maksuisuuden rahoittamisesta

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

18. Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestetty maahanmuuttajakoulutus v. 2014

- oppilaitoksemme järjesti
 oppilaitoksemme ei järjestänyt

Lisätietoja

19. Työvoimapolitiinen kotoutumiskoulutus 2014: opiskelijoiden ja opetustuntien määrät

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutuksien lkm

20. Muu työvoimapolitiinen koulutus v. 2014: maahanmuuttajaopiskelijoiden ja opetustuntien määrät

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutuksien lkm

21. Lisätietoja työvoimapolitiisesta maahanmuuttajakoulutuksesta

Tilaukoulutus

22. Tilaukoulutuksena järjestetty maahanmuuttajakoulutus v. 2014

oppilaitoksemme järjesti

oppilaitoksemme ei järjestänyt

Lisätietoja

Tilaukoulutus

23. Kotoutumiskoulutus tilaukoulutuksena v. 2014: opiskelijoiden ja opetustuntien määrät

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutuksien lkm

24. Muu tilaukoulutus v. 2014: maahanmuuttajaopiskelijoiden ja opetustuntien määrät

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutuksien lkm

25. Lisätietoja maahanmuuttajille suunnatusta tilaukoulutuksesta:

- mitkä tahot tilasivat koulutusta

- muita lisätietoja

Ammatillinen koulutus

26. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, ammatillinen koulutus ja ammatillinen lisäkoulutus v. 2014

oppilaitoksemme järjesti maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta

oppilaitoksemme järjesti ammatillista koulutusta

oppilaitoksemme järjesti ammatillista lisäkoulutusta

oppilaitoksemme ei järjestänyt näitä koulutuksia

Ammatillinen koulutus

27. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus v. 2014

naisopiskelijoiden lkm

miesopiskelijoiden lkm

opetustuntien lkm

koulutuksien lkm

28. Opetussuunnitelmaperustainen ammatikoulutus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v.2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

29. Näyttötutkintoon valmistava ammatikoulutus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

30. Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus v. 2014: maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

31. Lisätietoja ammatilliseen perusopetukseen valmistavan, ammatillisen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisestä maahanmuuttajille

Yleissivistävä koulutus

32. Oppilaitoksessa järjestetty yleissivistävä koulutus v. 2014

- aikuisten perusopetus
- perusopetuksen valmistava opetus (PEVA)
- aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus
- maahanmuuttajien lukion valmistava koulutus (LUVA)
- lukiokoulutus
- oppilaitoksemme ei järjestänyt yleissivistävää koulutusta

Yleissivistävä koulutus

33. Aikuisten perusopetus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

34. Perusopetuksen valmistava opetus (PEVA), maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

35. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

36. Perusopetuksen lisäopetus (10-luokka), maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

37. Lukio-opetus, maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

38. Maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus (LUVA), maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä v. 2014

naisopiskelijoiden lkm (arvio)

miesopiskelijoiden lkm (arvio)

39. Lisätietoja maahanmuuttajien yleissivistävästä koulutuksesta v. 2014

Nuorisotakuukoulutus

40. Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus (opintotietokoulutus) v. 2014

- oppilaitoksemme järjesti
- oppilaitoksemme ei järjestänyt

Lisätietoja

Nuorisotakuukoulutus

41. Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus (opintotietokoulutus) v. 2014: opiskelijoiden ja opetustuntien määrät

naisopiskelijoiden lkm	<input type="text"/>
miesopiskelijoiden lkm	<input type="text"/>
opetustuntien lkm	<input type="text"/>

42. Maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutus (opintotietokoulutus) v. 2014: pääasiallinen sisältö

43. Lisätietoja maahanmuuttajien nuorisotakuukoulutuksesta (opintotietokoulutus) v. 2014

Henkilöstön monikulttuurisuus

44. Oppilaitoksen henkilöstön (kaikki opettajat sekä hallinnon ja tukipalveluiden henkilöstö) määrät ja henkilöstöön kuuluvien maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisen henkilöiden määrät v. 2014.

Maahanmuuttajasta ja maahanmuuttajataustaisesta henkilöstä käytetään alla sanaa "maahanmuuttaja".

Tässä voidaan antaa ARVIOT henkilöstöön kuuluvien maahanmuuttajien määristä.

päätöisiä opettajia kaikkiaan, lkm	<input type="text"/>
päätöisistä opettajista maahanmuuttajia, lkm	<input type="text"/>
sivutoimisia opettajia kaikkiaan, lkm	<input type="text"/>
sivutoimisista opettajista maahanmuuttajia, lkm	<input type="text"/>
muuta henkilökuntaa kaikkiaan, lkm	<input type="text"/>
muusta henkilökunnasta maahanmuuttajia, lkm	<input type="text"/>

45. Lisätietoja henkilöstön monikulttuurisuudesta

Turvapaikanhakijat ja pakolaiset

46. Vastaanottaako oppilaitoksenne sijaintikunta parhaillaan tai lähitulevaisuudessa turvapaikanhakijoita ja/tai pakolaisia?

- ei vastaanota
- vastaanottaa

47. Järjestääkö oppilaitoksenne koulutusta turvapaikanhakijoille ja/tai pakolaisille?

- ei järjestä
- järjestää. Täsmennä alle, millaista koulutusta?

48. Lisätietoja turvapaikanhakijoille ja pakolaisille järjestettävästä koulutuksesta

Lopuksi

Lomake on nyt valmis! Jos haluat, voit vielä ennen sen lähettämistä palata johonkin aikaisempaan kohtaan painamalla Edellinen-painiketta tai kirjoittaa tervetulle kyselyn tekijöille alla olevaan kenttään.

49. Terveiset kyselyn tekijöille

Lämpimät kiitokset vastaamisesta! !

Inledning

DENNA ENKÄT GENOMFÖRS för att kartlägga mängden invandrarutbildning, invandrarstuderande och också invandrarpersonal vid läroinrättningar inom det fria utbildningsarbetet 2014.

Kartläggningen har beställts av Utbildningsstyrelsen men den kan även användas för utvecklings- och intressebevakningsarbetet inom riksomfattande organisationer för det fria utbildningsarbetets läroinrättningar. Utredningen blir klar vid årsskiftet.

Fokus för enkäten är utbildning som arrangerats i form av fritt utbildningsarbete. Frågorna omfattar såväl sådant fritt utbildningsarbete som är riktat till invandrare, som annat fritt utbildningsarbete avsett för alla.

Enkäten har separata delar för allmänbildande utbildning, yrkesutbildning, arbetskraftspolitisk utbildning och beställningsutbildning. Om läroinrättningen inte arrangerar sådana utbildningar, ger du nekande svar på frågan i början av delen och du kan direkt gå vidare till formulärets följande del. Läroinrättningar som arrangerar sådan utbildning fyller i uppgifterna för utbildningen.

Några frågor gäller en UPPSKATTNING av antalet. Uppskattningar – "upplysta gissningar" – kan ges när det inte går att separera ut antalet invandrare ur läroinrättningens statistik.

I frågor om sifferuppgifter kommer du vidare genom att ange noll (0) vid punkter gällande utbildning som läroinrättningen inte arrangerande 2014.

TERMER

INVANDRARE = person som är född utomlands och har flyttat till Finland, och har annat modersmål än finska eller svenska.

PERSON MED INVANDRARBAKGRUND = barn födda i Finland till invandrarföräldrar som har flyttat till Finland.

OBS! I denna enkät avser INVANDRARSTUDERANDE både invandrare och personer med invandrarbakgrund som deltar i utbildningen.

INVANDRARUTBILDNING = utbildning planerad/avsedd för invandrare.

SJÄLVSTÄNDIGA STUDIER ENLIGT INTEGRATIONSPLAN = deltagandet i studierna utgår från deltagarens gällande integrationsplan.

GENOMFÖRANDET AV ENKÄTEN

Uppgifterna samlas in med hjälp av en nätenkät i september–oktober 2015 av Fritt Bildningsarbete rf i samarbete med Medborgarinstitutets förbund, Finlands Folkhögskolförening, Sommaruniversitetet i Finland rf, Studieccentralerna rf, Urheiluopistojen

Yhdistys ry och Bildningsalliansen.

Närmare information:

Planerare Leena Saloheimo, FBA rf, 050 5466038, leena.saloheimo@sivistystyo.fi

Utbildningsråd Heikki Sederlöf, Utbildningsstyrelsen, 029 533 1422, heikki.sederlof@oph.fi

Bakgrundsuppgift

1. Typ av läroinrättning

- medborgarinstitut, arbetarinstitut
- folkhögskola
- sommaruniversitet
- idrottsutbildningscenter
- studieccentral

2. Läroinrättningens permanenta enheter ligger i: landskapet

- Nyland
- Egentliga Finland
- Satakunta
- Egentliga Tavastland
- Birkaland
- Päijänne-Tavastland
- Kymmenedalen
- Södra Karelen
- Södra Savolax
- Norra Savolax
- Norra Karelen
- Mellersta Finland
- Södra Österbotten
- Österbotten
- Mellersta Österbotten
- Norra Österbotten
- Kajana
- Lappland
- Åland

3. Uppgifterna har getts av

Namn:

Läroinrättning:

E-postadress:

Telefon:

Invandrarstuderande

4. Invandrarstuderande vid läroinrättningen 2014

- Inga invandrare eller personer med invandrabakgrund bland de studerande.
- Det fanns invandrare och/eller personer med invandrabakgrund bland de studerande.

Kommentera vid behov

Utbildning arrangerad i form av fritt bildningsarbete

5. Utbildning arrangerad i form av fritt bildningsarbete 2014

- Inom ramen för fritt bildningsarbete arrangerade läroinrättningen invandrarutbildning
- Inom ramen för fritt bildningsarbete arrangerade läroinrättningen allmän utbildning som invandrarstuderande deltog i.
- Inom ramen för fritt bildningsarbete arrangerade läroinrättningen både invandrarutbildning och allmän utbildning som invandrarstuderande deltog i.
- Inga invandrarstuderande deltog i läroinrättningens undervisning inom ramen för fritt bildningsarbete.

6. Invandrarutbildning arrangerad i form av fritt bildningsarbete 2014

Antal kvinnliga studerande

Antal manliga studerande

Antal undervisningstimmar

Antal utbildningar

7. Antal undervisningstimmar enligt huvudsakligt innehåll inom invandrarutbildningen i form av fritt bildningsarbete 2014

Allmänbildande utbildning och utveckling och motivering av studiefärdigheter

Fritids- och ungdomsarbete

Lingvistik och språk

Historia och arkeologi

Filosofi

Pedagogik och psykologi

Teologi och livsåskådning

Hantverk och konstindustri

Kommunikation och information

Litteratur

Teater och dans

Musik

Bildkonst

Kultur- och konstforskning

Företagande och företagarlostran

Nationalekonomi

Administration och medborgar- och organisationsverksamhet

Statistik	<input type="text"/>
Socialvetenskaper	<input type="text"/>
Politik och samhällsvetenskap	<input type="text"/>
Rättspraxis och juridik	<input type="text"/>
Naturvetenskaper	<input type="text"/>
Teknik och trafik	<input type="text"/>
Naturresurs- och miljöområdet	<input type="text"/>
Social-, hälso- och idrottsområdet	<input type="text"/>
Turism, kosthåll och ekonomi	<input type="text"/>
Övrig utbildning	<input type="text"/>
Inga uppgifter	<input type="text"/>

8. Arrangerade läroinrättningen 2014 inom ramen för fritt bildningsarbete invandrarutbildning för sådana invandrare som deltog i självständiga studier enligt sin integrationsplan?

Denna utbildning måste ingå i uppgifterna som anges vid punkterna 6 och 7.

- ja
- nej

Ytterligare information

9. Utbildning inom fritt bildningsarbete som 2014 arrangerades för invandrare som deltog i självständiga studier enligt sin integrationsplan.

Utbildningen måste ingå i uppgifterna som anges vid punkterna 6 och 7. Här ges specifika uppgifter om denna utbildning.

Antal kvinnliga studerande

Antal manliga studerande

Antal undervisningstimmar

Antal utbildningar

10. Ytterligare information om utbildning inom fritt bildningsarbete som arrangerades för invandrare som deltog i självständiga studier enligt sin integrationsplan.

11. Användningen av Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder i invandrarutbildning inom det fria bildningsarbetet 2014. Om läroplanerna inte användes, skriv in noll (0) vid respektive punkt.

- *Grunderna för läroplanen för integrationsutbildning av vuxna invandrare 2012, Utbildningsstyrelsen, Föreskrifter och anvisningar 2012:1*

- *Grunderna för läroplanen för utbildning i läs- och skrivfärdigheter vuxna invandrare 2012, Utbildningsstyrelsen, Föreskrifter och anvisningar 2012:2*

Utbildning arrangerad enligt grunderna för INTEGRATIONSUTBILDNING, antal undervisningstimmar

Utbildning arrangerad genom delvis tillämpning av grunderna för INTEGRATIONSUTBILDNING, antal undervisningstimmar

Utbildning arrangerad enligt grunderna för UTBILDNING I LÄS- OCH SKRIVFÄRDIGHETER, antal undervisningstimmar

Utbildning arrangerad genom delvis tillämpning av grunderna för UTBILDNING I LÄS- OCH SKRIVFÄRDIGHETER, antal undervisningstimmar

12. Ytterligare information om invandrarutbildning arrangerad inom fritt bildningsarbete

13. Uppskattat antal invandrarstuderande i det fria bildningsarbetets allmänna kurser/studiegrupper/-linjer 2014.

Här inräknas inte deltagare i det fria bildningsarbetets studier riktade till invandrare.

En riktig uppskattning utifrån undervisningspersonalens erfarenheter går bra som svar på denna punkt.

UPPSKATTNING av antal invandrarstuderande

Studieavgifter

14. Studieavgifter för invandrarutbildning arrangerad inom fritt bildningsarbete 2014

- Studie-/kurs-/studentavgift uppbars alltid
- Studie-/kurs-/studentavgift uppbars aldrig
- Studie-/kurs-/studentavgift uppbars i vissa fall. I vilka fall uppbars avgift och i vilka inte?

Studieavgifter

15. Studieavgiftens storlek för invandrarutbildning arrangerad inom fritt bildningsarbete 2014

MEDBORGARINSTITUT,
SOMMERUNIVERSITET,
STUDIECENTRAL:

Studie- eller kursavgift i
genomsnitt/10
undervisningstimmar,
euro

FOLKHÖGSKOLA:

Studieavgift i
genomsnitt/1
studentvecka, euro

IDROTTSUTBILDNINGSG

CENTER:

Studieavgift i
genomsnitt/1
studentdygn, euro

16. Vem betalade studieavgiften/studentens andel av avgiften för invandrarutbildning arrangerad inom fritt bildningsarbete 2014?

Studenten själv

Arbetskraftsbyrån

Studiesedel

Annan betalare/finansiering, vad?

17. Ytterligare information om studieavgifter för invandrarutbildning arrangerad inom fritt bildningsarbete och om finansieringen av studentens andel.

Arbetskraftspolitisk vuxenutbildning

18. Invandrarutbildning arrangerad som arbetskraftspolitisk vuxenutbildning 2014

Läroinrättningen arrangerade

Läroinrättningen arrangerade inte

Ytterligare information

19. Arbetskraftspolitisk integrationsutbildning 2014: antal studerande och undervisningstimmar

Antal kvinnliga

studerande

Antal manliga studerande

Antal

undervisningstimmar

Antal utbildningar

20. Övrig arbetskraftspolitisk utbildning 2014: antal invandrarstuderande och undervisningstimmar

Antal kvinnliga

studerande

Antal manliga studerande

Antal

undervisningstimmar

Antal utbildningar

21. Ytterligare information om arbetskraftspolitisk invandrarutbildning

Beställningsutbildning

22. Invandrarutbildning arrangerad som beställningsutbildning 2014

Läroinrättningen arrangerade

Läroinrättningen arrangerade inte

Ytterligare information

Beställningsutbildning

23. Bestäld integrationsutbildning 2014: antal studerande och undervisningstimmar

Antal kvinnliga studerande

Antal manliga studerande

Antal undervisningstimmar

Antal utbildningar

24. Övrig beställningsutbildning 2014: antal invandrarstuderande och undervisningstimmar

Antal kvinnliga studerande

Antal manliga studerande

Antal undervisningstimmar

Antal utbildningar

25. Ytterligare information om beställningsutbildning avsedd för invandrare:

- Vilka instanser beställde utbildning
- Övrig tilläggsinformation

Yrkesutbildning

26. Invandrarutbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning 2014

- Läroinrättningen arrangerade invandrarutbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning
- Läroinrättningen arrangerade yrkesutbildning
- Läroinrättningen arrangerade yrkesinriktad tilläggsutbildning
- Läroinrättningen arrangerade inte dessa utbildningar

Yrkesutbildning

27. Invandrarutbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning 2014

Antal kvinnliga studerande

Antal manliga studerande

Antal undervisningstimmar

Antal utbildningar

28. Läroplansbaserad yrkesutbildning, antal invandrarstuderande 2014

Antal kvinnliga studerande (uppskattning)

Antal manliga studerande (uppskattning)

29. Yrkesutbildning som förbereder för fristående examen, antal invandrarstuderande 2014

Antal kvinnliga studerande (uppskattning)

Antal manliga studerande (uppskattning)

30. Yrkesinriktad tilläggsutbildning som inte leder till examen 2014: antal invandrarstuderande

Antal kvinnliga studerande (uppskattning)

Antal manliga studerande (uppskattning)

31. Ytterligare information om utbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning, yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning för invandrare

Allmänbildande utbildning

32. Allmänbildande utbildnings arrangerad av läroinrättningen 2014

- Grundläggande utbildning för vuxna
- Undervisning som förbereder för grundläggande utbildning (PEVA)
- Inledande undervisning i grundläggande utbildning för vuxna
- Gymnasieförberedande utbildning för invandrare (LUVA)
- Gymnasieutbildning
- Läroinrättningen arrangerade ingen allmänbildande utbildning

Allmänbildande utbildning

33. Grundläggande utbildning för vuxna, antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal manliga studenter (uppskattning)

34. Undervisning som förbereder för grundläggande utbildning (PEVA), antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal manliga studenter (uppskattning)

35. Inledande undervisning i grundläggande utbildning för vuxna, antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal manliga studenter (uppskattning)

36. Påbyggnadsundervisning efter den grundläggande utbildningen (10:e klass), antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

37. Gymnasieutbildning, antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal manliga studenter (uppskattning)

38. Gymnasieförberedande utbildning för invandrare (LUVA), antal invandrarstudenter 2014

Antal kvinnliga studenter (uppskattning)

Antal manliga studenter (uppskattning)

39. Ytterligare information om allmänbildande utbildning för invandrare 2014

Utbildning inom ungdomsgarantin

40. Invandrarutbildning inom ungdomsgarantin (studiesedelutbildning) 2014: antal studenter och undervisningstimmar

- Läroinrättningen arrangerade
- Läroinrättningen arrangerade inte

Ytterligare information

Utbildning inom ungdomsgarantin

41. Invandrarutbildning inom ungdomsgarantin (studiesedelutbildning) 2014: antal studenter och undervisningstimmar

Antal kvinnliga studenter

Antal manliga studenter

Antal undervisningstimmar

42. Invandrarutbildning inom ungdomsgarantin (studiesedelutbildning) 2014: huvudsakligt innehåll

43. Ytterligare information om invandrarutbildning inom ungdomsgarantin (studiesedelutbildning) 2014

Mångkulturell personal

44. Läroinrättningens personalantal (alla lärare samt administrativ personal och stödpersonal) och antal invandrare och personer med invandrabakgrund inom personalen 2014.

Antal lärare i huvudsyssla totalt

(Uppskattning av) Antal invandrare eller personer med invandrabakgrund av lärare i huvudsyssla

Antal lärare i bisyssla totalt

(Uppskattning av) Antal invandrare eller personer med invandrabakgrund av lärare i bisyssla

Antal övrig personal totalt

(Uppskattning av) Antal invandrare eller personer med invandrabakgrund av övrig personal

45. Ytterligare information om läroinrättningens mångkulturella personal

Asylsökande och flyktingar

46. Emottar orten där er läroinrättning finns asylsökande eller flyktingar för närvarande eller inom en nära framtid?

- emottar inte
 emottar

47. Anordnar er läroinrättning utbildning för asylsökande och/eller flyktingar?

- Anordnar inte
 Anordnar. Preciserar nedan hurdan slags utbildning.

48. Ytterligare information om utbildning som anordnas för asylsökande och flyktingar

Avslutning

Enkäten är nu ifylld! Om du vill kan du innan du skickar den gå tillbaka till tidigare punkter genom att klicka på **Bakåt** eller skriva hälsningar till enkätens sammanställare i fältet nedan.

49. Hälsningar till enkätens sammanställare

Varmt tack för att du svarade på enkäten!

Painettu
ISBN 978-952-13-6255-2
ISSN 1798-8918

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6250-7
ISSN 1798-8926